8

ARKITEKTEN

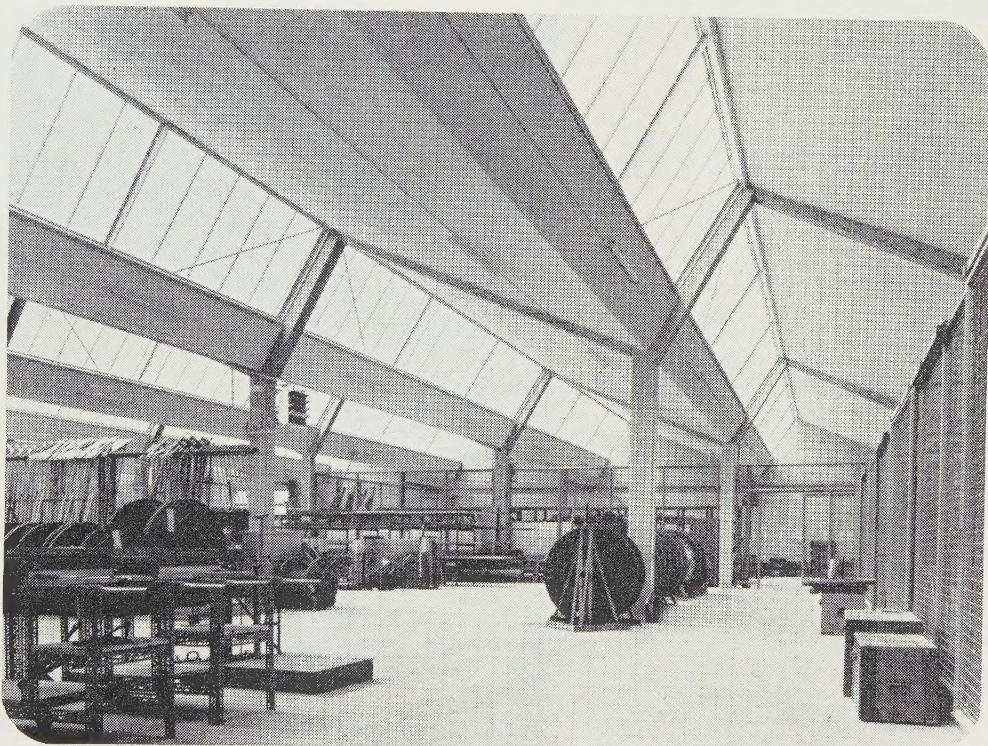
HOLD
gerestriktioner eller øget byggekapacitet
rsudstillingen på Charlottenborg
rne amerikansk keramik
as Faber: Strømninger i italiensk arkitektur

EDDELELSER FRA DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

ITEKTEN ÅRG. 62 1960 NR. 8 SIDE 137-152 AFLEVERET TIL POSTVÆSENET 12. APRIL 1960

ITRAL

GLASPANELER

SHEDLYS
I VELKIN-KONSTRUKTION

Odense komm. el-forsyning, ny lagergård, Odense
Arkitekt Axel Jacobsens tegnestue, Odense
Rådg. ingeniør, m. a. l. Jens Nielsen, Odense

IN RASMUSSEN & CO — VELUX A/S, MASKINVEJ 4, SØBORG *6911

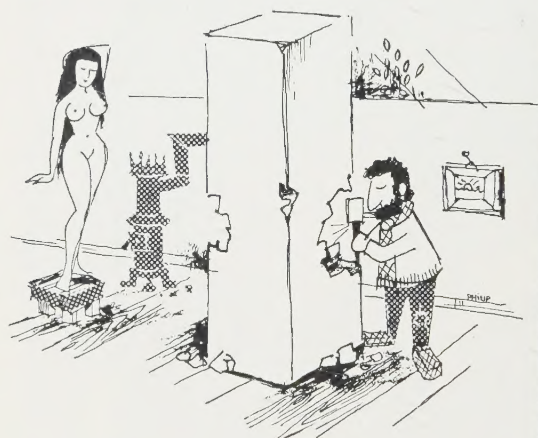
MODERNE FORMGIVNING

KENDETEGNER

MONOBLOC

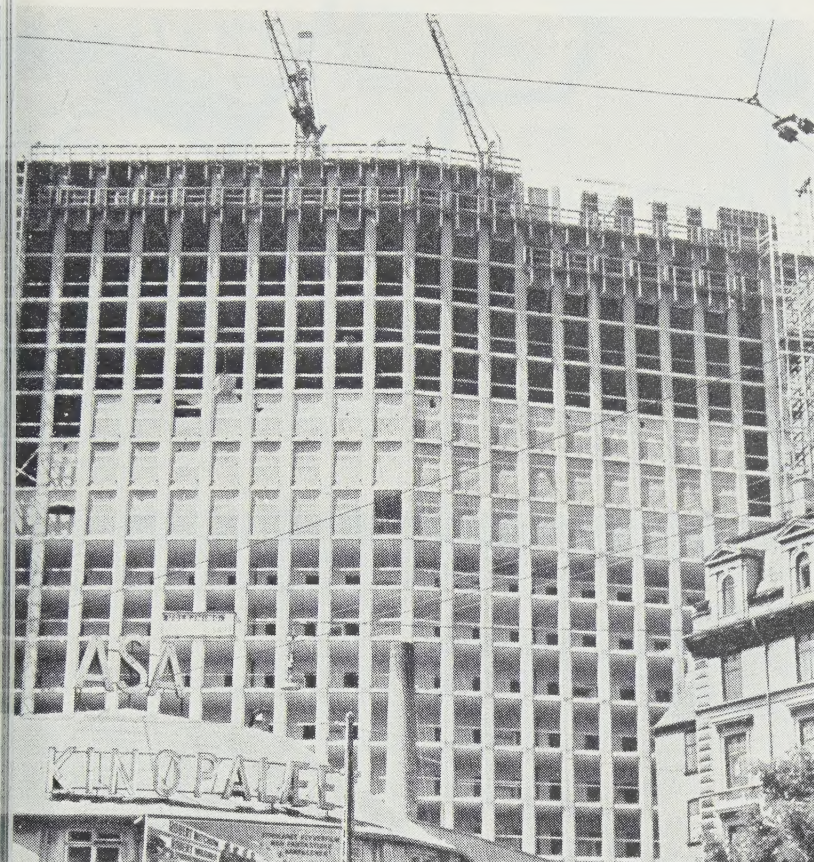
KOMBINATIONSKLOSET

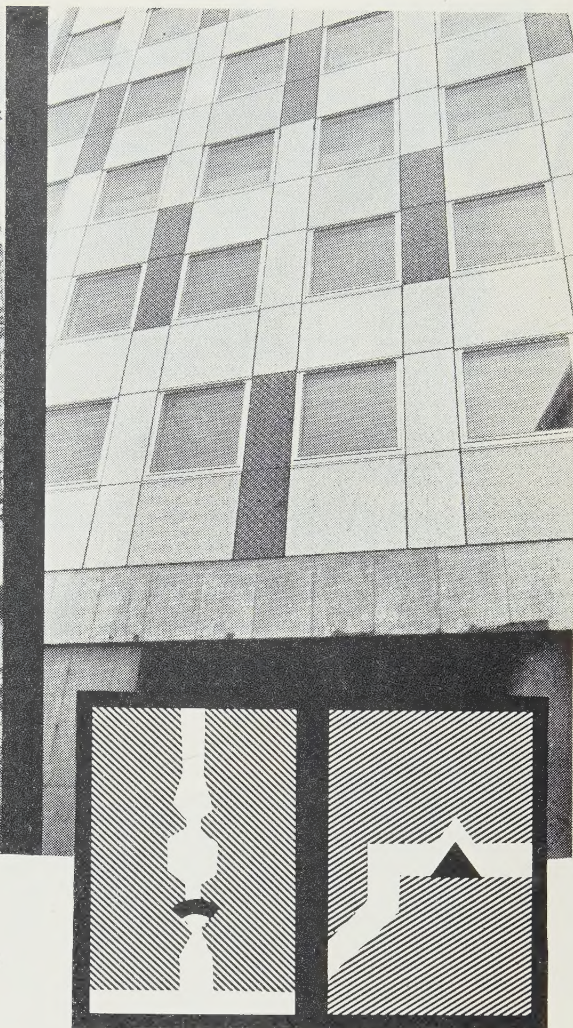

SPHINX VITREOUS CHINA

FORHANDLES AF GROSSERERE
I RØR OG SANITETSBRANCHEN

Neoprene pakninger ses her anvendt i de vertikale samlinger.

Her ses den trekantede neoprene pakning, der er anvendt i de horisontale samlinger.

Sæt omkostningerne ned *og byggetempoet* op *med* **DU PONT NEOPRENE**

Du Pont neoprene elastiske pakninger til vinduer og mellem betonelementerne blev brugt ved opførelsen af Codanhus i København. Disse pakninger er uhyre effektive, økonomiske og meget lette at montere. De sikrer et vejrbestandigt lukke, der i årevis ikke kræver vedligeholdelse og reparation, idet neoprene ikke revner, tørrer ud, bliver hårdt, blødt eller slapt og derved mister den elasticitet, der er nødvendig for at bibeholde pakningstrykket. Skitsen viser den metode, der er anvendt.

Neoprene pakninger er modstandsdygtige over for sollys, ilt og ozon. De er bestandige over for vind og vejr og yder pålidelig beskyttelse i mange år.

Den simple montering af neoprene pakninger i byggeri efter element- eller curtain wall-system er med til at løse problemet, hvorledes der monteres fyldninger af glas eller andet materiale billigst muligt i ramme, idet det ikke er nødvendigt at være specialuddannet og risikoen for et dårligt er fjernet.

Få alle yderligere oplysninger om neoprene pakninger hos den danske repræsentant

CHRISTIAN FAHRNER

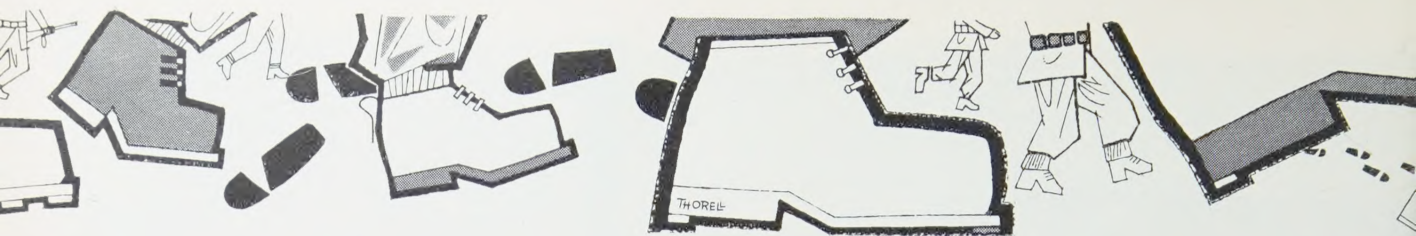
Frederiksholms Kanal 2, København K. Telefon Minerva 2121

DU PONT NEOPRENE

Grundlagt 1802

Gør livet lettere med bedre varer... *ved kemiens hjælp*

Hvor mange går

Spisesal, Hälsinge-Regiment, Gävle

Tusindvis af mennesker kommer og går – alle bør have et godt indtryk med sig.
Banklokaler, ventesale, butiker, restaurationer – ja, praktisk taget alle lokaler må opfylde store krav om soliditet og skønhed.
Få materialer kan udvise en så lykkelig kombination af slidstyrke og variationsrigdomme som Höganäs klinker – fra den velkendte uglaserede, gulvklinke til de glaserede klinker i smukke farver og de helt nye typer: 3D-klinker.
Henvend Dem til en Höganäs-forhandler om katalogmateriale etc.

A/S STEN- OG KLINKER-KOMPAGNIET
Frederiksberg Allé 18-20, København V . Hilda 2012

HÖGANÄS KLINKER

ARKITEKTEN

Meddelelser fra Danske Arkitekters Landsforbund.
Udgivet af Arkitektens Forlag.

Redaktion:
Poul Erik Skriver (ansv.)
Chr. Enevoldsen
Redaktionsudvalg:
Johan Pedersen (leder), David Birnbaum, Jarl Heger, Arne Karlsen, Henning Meyer og Finn Monies.
Annonceredaktion:
Bertel Barnholdt (annoncechef)
Lillian Schmidt (sekretær)
Redaktionens adresse: Nyhavn 43, København K, Minerva *6200.
Udsendelsesdag: Hver anden onsdag. Redaktionen slutter 14 dage før udsendelsesdagen.
Pris: 3 kr. pr. hæfte i løssalg, abonnement 56 kr. årlig.
Signerede artikler står for forfatterens regning, usignerede for den ansvarshavende redaktørs regning. Kun når det udtrykkeligt er angivet, kan artiklerne ses som et udtryk for Danske Arkitekters Landsforbunds standpunkttagen.

ERINDRINGSLISTE

KONKURRENCER

Projektkonkurrence om skole og seminarium i Odense
Program med bilag udleveres fra mandag den 4. januar 1960 fra Stadsarkitektens kontor, Slottet, Odense, samt ved direkte afhentning tillige fra D.A.L.'s sekretariat Bredgade 66, København K. Aflevering: 21. april 1960.

Nordisk konkurrence om „uterummet"
Nordisk idékonkurrence om forslag til udformning af uderummet i forbindelse med boliger. Konkurrencen er udskrevet af Institutionen Hem i Sverige og er åben for arkitekter, havearkitekter og boligkonsulenter (inredningsarkitekter). Aflevering: 28. april 1960.

Offentlig konkurrence om haveanlæg i Horsens
Offentlig idékonkurrence om et haveanlæg med en mindre pavillon indeholdende receptionslokale etc. for Ceres Bryggerierne i Horsens. Aflevering: 4. maj 1960.

Købmandsskole i Kolding
Lokal-offentlig projekt-konkurrence. Afleveringsfrist 7. maj 1960.

Idrætsanlæg i Nørresundby og Sundby-Hvorup
Offentlig idé-konkurrence. Aflevering udsat til 16. maj 1960.

Nordisk konkurrence om udbygning af Haukeland Sykehus i Bergen
Program fås i D.A.L.s sekretariat, Bredgade 66. Bilag fås samme sted mod depositum på kr. 50,-. Afleveringsfrist 1. juni 1960.

Gymnasium i Køge
Offentlig projekt-konkurrence. Afleveringsfrist 15. juni 1960.

Konkurrence om skole i Roskilde
Offentlig projektkonkurrence om en skole i Roskilde. Aflevering: Udsat til 20. juni 1960.

Listen over konkurrencer fortsættes side A 286

ARKITEKTENS FORLAG
Nyhavn 43, København K. Minerva *6200.
Ny kontortid: 9-16³⁰, lørdag 9-13.

Nordisk konkurrence om universitet i Stockholm

Program udleveres fra D.A.L.s sekretariat, Bredgade 66, København K, bilag kan fås samme sted mod depositum på kr. 190,-. Aflevering 1. oktober 1960.

International idé-konkurrence om planlægning af området „Elviria" ved Marbella, Costa del Sol, Spanien

Registreringstid: Fra 30. marts til 30. maj 1960.
Depositum: 3.000 Pesetas (ca. kr. 350.–)
Aflevering: 1. oktober 1960

Program vil blive fremlagt til gennemsyn i D.A.L.'s sekretariat, Bredgade 66, K.

Film om arkitektur

Forsvarets Fjernkendingsskole, Holmen, arrangerer tirsdag den 26. april en filmsforevisning i skolens lokaler på Holmen, København. Der vises 3 film. Neuer Stein auf altem Grund, en film om Kassels genopbygning, Die Hochhausstadt, om højhusbyggeri i Hamburg og An Experiment in Towns, om engelske byplanforsøg. Forevisningen varer ca. 1 time. Interesserede, der ønsker at overvære forevisningen, men ikke har adgangskort til Holmen, må senest fredag den 22. april tilmelde sig ved henvendelse til C. 16155, lokal 89.

Statens Museum for Kunst

Fra og med den 1. april har Statens Museum for Kunst indført sine ordinære sommeråbningstider, hvorefter dets samlinger vil være åbne daglig (undtagen mandag) kl. 10–17.

Museets afdeling, Kastelsvej 18, er ligeledes åben hver dag kl. 10–17, dog lukket *tirsdag.*

Kobberstiksamlingens studiesal er åben tirsdag og fredag kl. 12–15, søndag kl. 10–13.

Den kgl. Afstøbningssamling er åben hverdage (undtagen mandag) kl. 12–15, søndag kl. 12–16.

Meet the Danes

Er De interesseret i at se udlændinge i Deres hjem og samtidig på en behagelig måde holde Deres sprogkundskaber vedlige?

Turistforeningen for Danmark har et løbende arrangement, der hedder *Meet the Danes.* Det går ud på, at Turistforeningen sætter de udlændinge, der ønsker det, i forbindelse med en dansk familie, der i forvejen har meddelt Turistforeningen, at den gerne vil se gæster.

Turistforeningen har i dag 500 værter i sit kartotek: Læger, arkitekter, lærere, ingeniører, kunstnere, arbejdere, håndværksmestre, tjenestemænd, kort sagt et udsnit af befolkningen, men da turiststrømmen stadig er stigende, forudser man, at man vil få brug for mange flere.

Man forsøger så vidt muligt at kontakte mennesker med samme interesser og, hvis værten og gæsten ønsker det, samme profession.

Da det først og fremmest er samværet mellem de forskellige nationer, der er formålet, og ideen i det hele jo er, at den fremmede skal opleve almindelig dansk levevis, lægges der ikke vægt på et stort og flot traktement. Disse besøg er af ganske uformel karakter og baseret på, at man over en kop te eller kaffe sludrer hyggeligt om fælles interesser.

Turistforeningen har brug for mange flere værter. Hvis De er interesseret, vil en opringning på Central 1946 give Dem oplysning om tilmelding til værtskartoteket.

Naturligvis kan værten ikke altid være i stand til at modtage gæster, når Turistforeningen ringer og spørger, selv om der gives en frist på 24 timer. Det er helt i orden. Værten skal kun modtage gæster, når han har tid og lyst. Det må og skal kun være til gensidig glæde og oplevelse.

i rationelt byggeri erstattes indvendig pudsning af

Vor tekniske afdeling er til rådighed med alle oplysninger om Gullspack og dets anvendelse. Brochurer med udførlige brugsanvisninger tilsendes gerne. Med vor demonstrationsvogn, der er udrustet med et komplet sprøjteanlæg, kan vi efter aftale arrangere demonstrationer og instruktionskursus overalt i landet.

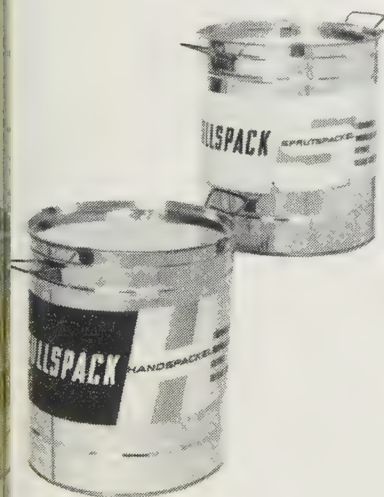
H

partelbehandling med GULLSPACK - en hurtigere og bedre metode

S

I rationelt byggeri skal indvendig overfladebehandling kunne udføres hurtigt og økonomisk uden sinkende udtørringstid. Derfor er spartelbehandling med Gullspack den ideelle afløser af de traditionelle pudsemetoder. Denne moderne form for overfladebehandling kan anvendes på betonlofter og -vægge, beton- og letbetonelementer, hulstensdæk etc. Den færdige Gullspack-overflade er stærk, glat og *kridhvid.*

Gullspack leveres i 2 brugsfærdige konsistenser: Gullspack H for håndspartling og Gullspack S for sprøjtespartling. Gullspack hærdner på 1-2 døgn, synker ikke og revner ikke. Forhandles af tømmerhandlere og bygningsmaterialeforretninger over hele landet.

1

Det eneste nødvendige forarbejde er normalt en afskrabning af urenheder og eventuelle større grater. Derefter udsættes fuger, huller etc. ved håndspartling med Gullspack H. Hertil anvendes 20-30 cm brede stålspartler.

2

Når udsætningen er tør, påsprøjtes et jævnt, ca. 1-2 mm tykt lag Gullspack S. Hertil anvendes sprøjtepistol tilsluttet trykfødebeholder og trykluftkompressor (arbejdstryk 7-8 atm.)

3

Den halvstivnede spartelmasse afglattes med stålspartel. Overfladen er nu velegnet til limfarvning eller – efter limning – til tapetsering. Lofter og overvægge færdigbehandles ved struktursprøjtning med Gullspack S.

GULLSPACK

A/S SCANBYG, FREDERIKSBORGGADE 18, KØBENHAVN K, TELEFON C. 9575

BYGGETEKNISK ORIENTERING

Fjernvarmefremskridt

Selv om Danmark ikke er noget decideret industriland, er vi dog teknisk set langt fremme indenfor mange områder. Dette gælder ikke mindst inden for området opvarmning, specielt er fjernvarmeteknikken veludbygget, idet flere af vore førende varmefirmaer og -specialister gennem en årrække har vist denne form for opvarmning særlig interesse. Resultatet er, at det ene fjernvarmeværk efter det andet bygges, og antallet af byer med fjernvarme vil antagelig inden længe nå op på 100.

Fordelene ved fjernvarmen er, at de enkelte forbrugere spares for fyringsbesværet, og desuden bliver den samlede brændselsudgift mindre, idet man på en varmecentral har mulighed for at anvende et billigt brændsel (f. eks. svær olie), og idet der ved kyndig pasning skulle kunne opnås en god fyringsøkonomi.

Desværre kommer der samtidig nye udgifter til, nemlig forrentning og afskrivning af de ret høje anlægsomkostninger samt varmetab fra de ofte lange jordledninger og en mærkbar udgift til drift af cirkulationspumper. Disse omkostninger er ikke uvæsentlige i sammenligning med brændselsudgiften, og de er derfor nok værd at have opmærksomheden henvendt på.

(*fortsættes side A 292*)

I de traditionelt udførte fjernvarmeanlæg findes der som bekendt i hver tilsluttet ejendom en blandesløjfe, i hvilken det varme fjernvarmevand opspædes med koldere returvand fra det lokale anlæg, hvorved fremløbstemperaturen til radiatorerne bliver lavere end fjernvarmevandets tilgangstemperatur. Opspædningsgraden reguleres sædvanligvis af en termostatisk ventil, som styres af en føler i det lokale fremløb. Termostaten bør daglig indstilles til en efter vejret afpasset temperatur; hver tilsluttet ejendom er altså *centralt temperaturstyret.*

På steder, hvor radiatorerne er relativt små, kan det undertiden knibe med at skaffe varme nok, og i hvert fald opnås kun en lille afkøling af fjernvarmevandet. Der skal altså anvendes ret store vandmængder. For anlægget som helhed betyder dette en stor udgift til pumpearbejde; desuden kræves ret store rørdimensioner, hvilket medfører høje anlægsomkostninger. Da afregning med de enkelte aftagere sædvanligvis sker efter forbrugt antal m^3 vand, kan en skæv fordeling af udgifterne forekomme, såfremt de enkelte aftageres radiatorer er dimensioneret på forskelligt grundlag; aftagere med rigeligt dimensionerede radiatorer får en fordel på bekostning af de øvrige aftagere. En rigelig radiatordimensionering hos alle aftagere vil mindske den nødvendige vandmængde, men vil øge anlægsudgifterne i væsentlig grad.

De her påpegede forhold stiller sig gunstigere såfremt fjernvarmeanlægget indrettes efter et nyt princip, som dukkede op for ca. 2 år siden. Efter dette princip lader man fjernvarmevandet gå direkte ind i ejendommens radiatorer uden opspædning. Radiatorerne vil da altid være rigelig store, og en betydelig afkøling af fjernvarmevandet vil altid kunne opnås. Varmetilførslen til de enkelte lokaler reguleres udelukkende på de enkelte radiatorventiler. Betingelsen for at dette kan lade sig gøre er, at trykkene i den enkelte ejendoms ledninger ikke varierer, og dette opnås ved anvendelsen af en trykdifferensregulator, som – under varierende belastningsforhold – holder en konstant (moderat) trykdifferens mellem ejendommens fremløb og retur.

I sådanne *trykstyrede* anlæg opnår de enkelte aftagere alle en stor og mere ensartet afkøling af fjernvarmevandet, idet radiatorerne nu overalt er rigeligt store, og fordelingen af udgifterne bliver derfor mere retfærdig. På anlægskontoen spares i de enkelte ejendomme blandesløjfe, pumpe og termostat; endvidere kan der anvendes mindre rørdimensioner. De opnåede besparelser overstiger langt prisen for trykdifferensregulatoren. Udover den økonomiske fordel opnår den enkelte forbruger (lejer) fuldstændig suverænitet med hensyn til temperaturen i sine egne lokaler og med hensyn til tidspunkterne for opvarmningen af disse. Ønskes et lokale kun opvarmet en kort tid, er det en stor fordel, at opvarmningen – på grund af den høje vandtemperatur – kan ske særlig hurtigt.

For varmeværket spares en del i pumpearbejde, idet den cirkulerende vandmængde er mindre, måske

kan der endda tillige anvendes mindre rørdimensioner.

Trykdifferensregulatoren, som er nødvendig i hver tilsluttet ejendom, er et robust og driftssikkert aggregat, som ikke kræver nogen pasning, og som – i modsætning til en termostat – kun skal indstilles en gang for alle.

Der er i løbet af to år monteret flere tusinde trykdifferensregulatorer. De har vist sig at give varmeanlæggene en særdeles stabil drift, og de byder iøvrigt på så mange fordele, bl. a. den væsentlige at faren for radiatorsprængninger reduceres til et minimum, at man må antage, at det kun er et spørgsmål om tid inden de hidtil anvendte tilslutningsmåder vil være fortrængte.

E. Molbech

Kilde: Odin Clorius.

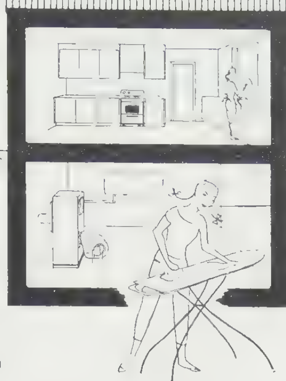
Plasticmaterialer indenfor byggeindustrien

Oliefyrenes fremgang gør anvendelsen af zink til tagrender, sålbænke, inddækning m. v. uheldig.

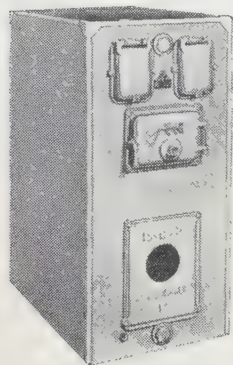
Landets forbrug af fyringsolie af alle slags er steget næsten eksplosivt i de senere år. Prisudviklingen har været i olieprodukternes favør og har sammen med de mange arbejdsmæssige fordele fremskyndet overgangen til oliefyring i industrielle fyringsanlæg. Samtidig har fremkomsten af små billige og stabile fyringsaggregater til rumopvarmning åbnet et helt nyt marked for anvendelse af olieprodukter. Det har naturligvis krævet store investeringer at imødekomme dette marked, som har dannet grundlaget for en betydelig industri, der har specialiseret sig i produktionen af oliefyr, automatik og andet udstyr, ligesom også jernstøberierne har taget de nye produkter op og således søger at bevare deres andel af markedet.

Denne udvikling, der så langtfra er afsluttet endnu, har således vidtrækkende følger. En af disse følger har imidlertid hidtil være upåagtet. Fyring med de svære, ofte stærkt svovlholdige olier, i industrielle anlæg og ligeledes anvendelse af enkle fyringsaggregater, pottefyr o. lign. giver ofte en ufuldstændig forbrænding, hvad der igen resulterer i, at luften i byerne i langt højere grad end tidligere forurenes med sod og svovlsyrling. Dette giver naturligvis en ubehagelig tilsmudsning, men har især uheldige følger, hvor det kommer i berøring med zink.

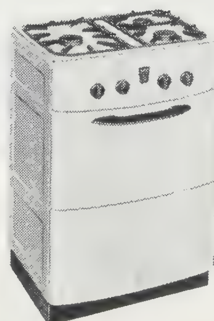
Mange har sikkert undret sig over den dårlige holdbarhed, der idag konstateres på tagrender, inddækninger og andre steder, hvor zink tradionelt anvendes. Forklaringen er galvanisk tæring. Den fedtede sod fra oliefyrene og svovlsyren i regnvandet danner sammen

Moderne byggeri kræver rigtig indretning af køkken og fyrkælder...

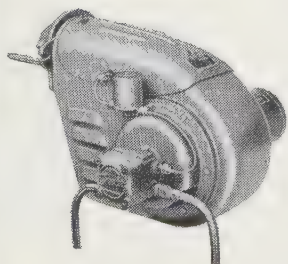

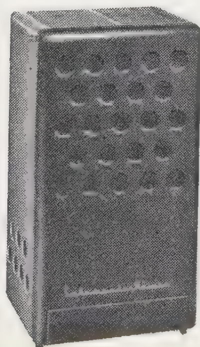
Salamander kedler
de danske støbejerns-centralvarmekedler, kendt for deres lange levetid. Findes i størrelser for ethvert varmebehov.

Anker gaskomfurer
er på grund af den stilrene udførelse lige velegnede som fritstående komfur såvel som til indbygning.

Salamander oliefyr
Det helt ideelle for opvarmning af villaer og rækkehuse. Salamander oliefyr har helautomatisk drift, økonomisk, enkel og billig montage

Salamander-termo varmluftovn
velegnet til luftopvarmning af villaer, rækkehuse, salgslokaler og mindre værksteder med et varmebehov på op til 25000 kcal/h.

KGL. HOFLEVERANDØR
D • F • J
DE FORENEDE JERNSTØBERIER A/S

Salamanderkamin
til fyring med olie eller petroleum. Salamanderkaminen fremstilles i flere forskellige farver og kan faktisk indpasses i ethvert interiør.

Forlang specialbrochure.

med zinken et galvanisk element – og resultatet er et hul i zinkpladen. Problemet har været kendt i mange år på gasværker og kemiske fabrikker; idag er det blevet generelt i byerne.

I de senere år har man i udlandet af ovennævnte årsager i stor udstrækning anvendt plastic til tagrender og nedløbsrør. Fabrikationen er nu også taget op her i landet, hvor Plastmontage A/S Brdr. Lüth Mogensen fabrikerer tagrender og nedløbsrør af hård PVC.

Materialet er særdeles velegnet til formålet. Det påvirkes ikke af syrer og baser og kan på ingen måde angribes af forbrændingsprodukterne i luften. Det har stor træk- og brudstyrke og bevarer flexibiliteten selv ved lave temperaturer.

Tagrenderne fremstilles i lysstabile farver, lys-grå og hvid. Ved anvendelse af plastic-tagrender får man et produkt, der uden maling eller anden vedligeholdelse bevarer sin overflade uændret.

Tagrenderne fremstilles i 6 m længder i dimensionerne 110, 125 og 140 mm diameter, hvad der svarer til målene på almindelige zinkrender og muliggør udskiftning af bestående render med plasticrender uden fornyelse af rendejern.

Plastictagrenderne fremstilles uden vulst, og ved nyoplæg bør anvendes specialbehandlede rendejern i rendens farve.

Fabrikanten leverer og monterer renderne eller leverer dem som byggesæt, der oplægges af lokale blikkenslagere. Byggesættet består, foruden renderne, af løse endebunde, tudestykker, svanehalse, udskud og dæksler. Tudestykker og svanehalse føres som lagervare med varierende mål for afstand fra nedløb til endebund og varierende forkrøbning i spring på 5 cm. De enkelte dele er forsynet med klæbemuffer og samles med speciallim. En sådan klæbning er, rigtig udført, lige så holdbar som materialet i sig selv.

Hård PVC har en høj udvidelseskoefficient, man regner med 0,008 mm pr. m. pr. °C. Imidlertid kan materialet selv optage en del af udvidelserne, men ved samlede længder over ca. 40 m, er det nødvendigt at indskære expansionsstykker. Benyttes på større ejendomme vinkelstykker omkring hjørner, kan det ofte tilrådes, at indskyde expansionsstykker i nærheden af disse.

Sammen med tagrenderne er der tillige fremkommet sålbænke og profiler i hård PVC, de kan anvendes de fleste steder, hvor man hidtil har anvendt zink.

Der er ingen tvivl om, at plastic i de kommende år vil blive anvendt på endnu flere områder indenfor byggeindustrien. Det første felt, hvor plasticmaterialer fik fodfæste var til isolationsformål, nu vinder det frem som tagrender og profiler. *Kilde: Plastmontage A/S.*

Et nyt engelsk drejevindue

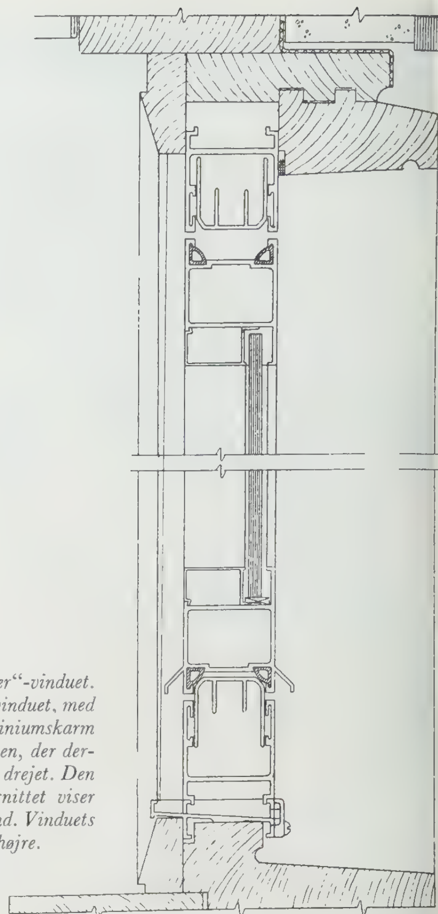
I luftkonditionerede bygninger skal man undgå „falsk træk", og det opstår blandt andet når vinduer åbnes. Vi har mange fortræffelige vinduestyper, som er resultat af forskningsarbejde og opfindsomhed, men de allerfleste er således konstrueret, at de tillader en større eller mindre udskiftning af rumluft med luften udenfor, når der skal pudses vinduer, og de er derfor ikke velegnede i bygninger, hvor der er luftkonditionering.

„Spinner"-vinduet, der fremstilles af Williams & Williams Ltd., Chester i England, har den fordel, at det kun er et minimum af luft, der kan få lejlighed til at strømme igennem det, når vinduespudsningen skal finde sted.

Vinduet har dobbelt glas for at formindske varmetab og nedsætte støj, og pudsningen finder sted fra indersiden.

Når den side, der vender ind mod rummet, er pudset, låses vinduet op med en nøgle. Det svinges så hurtigt rundt og låses med det samme igen, idet indersiden, som lige er blevet pudset, nu sidder udvendig. Nu pudses den side, der før vendte udefter, og vinduet bliver siddende i samme stilling, til der skal pudses vinduer næste gang.

Vinduesrammen, som svinger på et vertikalt hængsel, er ens på yder- og inderside, eller måske rettere, der findes ingen særlig yder- eller inderside. Ideen er, at man med nøgle frigør rammen for de fire alumi-

Snit gennem „Spinner"-vinduet. Øverste halvdel viser vinduet, med den bevægelige aluminiumskarm trukket bort fra rammen, der derved er klar til at blive drejet. Den nederste halvdel af snittet viser vinduet i lukket tilstand. Vinduets udvendige side er til højre.

SEAPORCLAD OG SEAPORCEL FACADEPLADER

smukt og holdbart..!

SEAPORCLAD-facadeelementer består af en emaljeret stålplade, lamineret på et mellemliggende materiale, som f. eks. eternit. Man kan også anvende skumglas, træbeton, kork eller andre isolerende produkter for at opnå den nødvendige isolerende virkning.

Emaljepladerne fremstilles med glat, nubret eller semi-mat overflade og leveres i næsten alle farvenuancer.

Pladerne og farverne er fuldkommen vejrbestandige og tåler havluft og røgfyldt atmosfære uden anden vedligeholdelse end afvaskning med vand.

Den hårde emalje er upåvirkelig overfor temperaturchok, og risiko for revnedannelser eller krakelering er derfor ringe.

GLUD & MARSTRAND

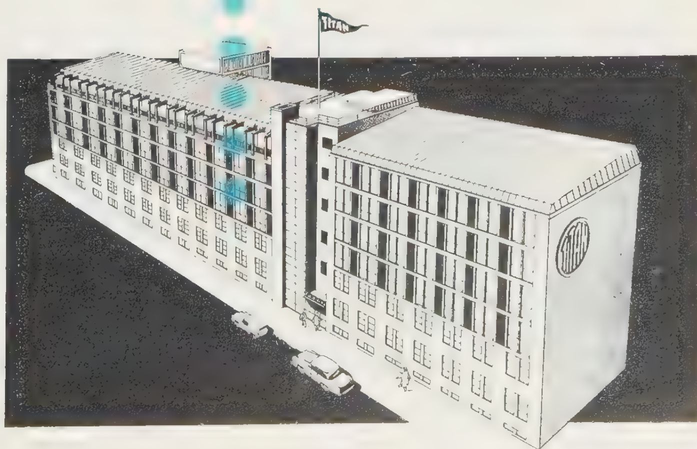
A/S Titans administrationsbygning, Tagensvej

Seaporclad emaljeplader laminerede på 8 mm eternit, bagplade 0,75 mm galv. jern.

Kanterne monteret med eloxeret aluminium og profiler forseglet med weatherband.

Hvert brystningsparti består af 2 stk. Seaporclad emaljeplader 1200 × 1090 mm.

Arkitekt: Henry Frænkel, M. A. A.

niumskanaler i karmen, der på alle fire sider under normal stilling er klemt sammen om den. Aluminiumskanalerne får man til at slutte tæt ved hjælp af tætningslister af neoprene. *BC-TT*

Kilde: The Architects' Journal, 5. november 1959.

En letflyttelig elevatorstol til udvendig brug

En konstruktion, som kan forenkle monterings- og rengøringsarbejder på højhuse, er indført på det danske marked. Den er let at transportere.

Den kan bruges til højder på indtil 90 meter, hvad der svarer til 25–30 etager, og den manøvreres ved hjælp af trykknapper i stolen.

For blot at nævne nogle enkelte anvendelsesmuligheder kan man tage rengøring af vinduer og facader, montering af stålskeletter, maler- og blikkenslagerarbejde, skorstensarbejder, neonreklamer o.s.v. Der er grund til at bemærke, at den ikke fylder mere, end at den kan transporteres gennem et mandehul eller en taglem på 40 × 40 cm.

Elevatoren drives elektrisk, men findes der ikke tilslutningsmuligheder til el-net, kan batterier bruges. Den hæves og sænkes med selvspærrende snekkegear, som kan placere den i en hvilken som helst ønsket højde. Hastigheden ved stigning eller sænkning kan reguleres til mellem 3 og 6 m/min. Der findes dødemandshåndtag som ekstra sikring.

Til yderligere automatisk sikring er der to perlontove, der forhindrer styrt i tilfælde af, at bæretovet skulle briste. Direktoratet for arbejdstilsynet har undersøgt effektiviteten ved faldprøver. Disse automatiske sikringer afværger pludselige ryk. Ved eventuelt brud på bæretovet standses stolen ganske blødt.

Elevatoren kan flyttes horisontalt. På taget af den bygning, hvor den skal anvendes, monteres to skinner. Den ene lavt helt ude ved tagets kant, den anden lidt tilbage og hævet. Den bærende kran løber på to hjul på disse skinner. Yderst sidder hjulene på undersiden af kranen, og de hjul, der skal løbe på den tilbageliggende skinne, sidder på oversiden.

Der findes for øvrigt adskillige andre sikringsforanstaltninger. Skulle elevatortrossen af en eller anden årsag under op- eller nedfiring danne en større vinkel end 25° med lodret plan, standser den automatisk.

Der fås også stole til to og tre personer.

Elevatorstolen fremstilles af det tyske firma Walper Apparatenbau, Berlin-Zehlendorf, og importeres af firmaet A. Rømer-Bruhn, Bredgade 14–16, København K. *BC-TT*

Et isoleret tag med to lag asbest-cement

På lette bygninger lægger man ofte en asbest-cement tagdækning uden isolering af nogen art. Hyppigt ville det have været formålstjenligt at have taget isoleret, men ulejligheden og udgiften bliver forholdsvis stor – og så lader man være.

Mon ikke der vil ske en ændring i dette forhold, og mon ikke det hurtigt lagte asbest-cementlag vil blive

(*fortsættes side A 306*)

Klimaet har i mange år påtvunget os et årligt byggestop. Hvis der kunne mobiliseres lige så megen opposition mod disse unødvendige afbrydelser i byggerytmen som mod boligministerens byggestop, ville byggekapaciteten blive øget betydeligt

Byggerestriktioner eller øget byggekapacitet

Uddrag af daværende formand for D.A.L., Flemming Gruts tale ved årsmødet i Århus den 12. marts

Byggeriets udvikling, arkitektstandens anseelse og arkitekters interesse, – på disse områder er det, at forbundets opgaver ligger; dermed være imidlertid ikke sagt, at vi kan sortere vore opgaver i grupper, som klart kan henføres til det ene eller det andet af dem. Tværtimod, – de tre områder er så nøje forbundet, at en specificering af, på hvilken måde de hver især bliver tilgodeset gennem forbundets aktivitet, er uden større interesse. Rent faktisk er det jo således, at der ikke vil kunne nævnes en eneste funktion indenfor landsforbundets rammer, som ikke griber ind over alle 3 formålsområder.

Og således må det nødvendigvis være. – For er det ikke indlysende, at et arbejde for byggeriets udvikling – d.v.s. højnelsen af dets niveau eller forbedringen af dets effektivitet – er uløseligt knyttet til spørgsmålet om arkitekternes kunnen, deres stræben efter stadig bedre resultater, deres evne til at skabe fornyelse? Og dermed er vi jo straks inde på alt det, som er selve fundamentet for arkitektstandens anseelse. Og hvorledes skulle vi kunne arbejde for denne, d.v.s. arbejde for en befæstelse af arkitekternes renommé, animere til fortsat dygtiggørelse og værne om en høj faglig etik, uden også at varetage arkitekternes specielle interesser? Naturligvis er standens anseelse et begreb, der kun kan trives på den basis, at arkitekternes vilkår er tilfredsstillende – både arbejdsmæssigt og økonomisk, at de har muligheder for at gøre sig gældende og muligheder for stadig at udbygge deres virksomhedsområde.

Forbundets opgaver er dermed i deres enkle opdeling en uhyre velafstemt helhed. Men den fine samhørighed mellem de ting, der således påhviler os, er på samme tid et forhold, som gør vort kommissorium overordentligt krævende. Derigennem fremholdes jo hvilken betydning, det har, at *bredden af det sigte, hvormed der skal arbejdes, fastholdes i alle vore dispositioner;* og samtidig understreges betydningen af, at den nødvendige *balance* altid er tilstede i vor aktivitet.

Når man desuden tager i betragtning, hvor stort forbundets interesseområde er blevet, – vort ressort er større end boligministeriets, griber ind over uddan-

nelsesforholdene og er tillige intimt i berøring med mangt et teknisk, økonomisk, juridisk, socialt og kulturelt anliggende i vort samfund, – vil man forstå, hvilke forpligtelser og hvilket ansvar, der i virkeligheden er kommet til at påhvile D.A.L. Det vil være nødvendigt stadig at holde sig dette for øje, når man bedømmer vor virksomhed og eventuelt kritiserer den kurs, vi fører. Det ville unægtelig være lettere og måske i visse henseender mere taknemmeligt at kunne koncentrere sig om mere afgrænsede opgaver, måske med hovedvægten mere énsidigt lagt på varetagelsen af arkitekternes specielle interesser, men det ville indebære en forflygtigelse af forbundets ansvar og næppe i det lange løb komme arkitekterne til gavn. Det ville være at lukke øjnene for, at forbundet i kraft af den position, det har nået i dag, står placeret som et vigtigt hjul i samfundsmaskineriet.

Danske Arkitekters Landsforbund må føle sig som garant overfor samfundet for en tilfredsstillende arkitektbetjening af dansk byggeri og af de mange andre områder, hvor arkitekter i dag har deres virke, og samtidig som arkitekternes garant for, at der stadig bydes dem de bedst mulige vilkår og dermed gives den fornødne basis for øget indflydelse og for stærkere indsats.

Det er klart, at denne problemstilling ofte har måttet medføre arkitektforbundets stillingtagen til spørgsmål, som har domineret i den aktuelle debat. Således også i dag.

Byggestoppet

Vi befinder os i dag i en temmelig trist situation – en situation, som man troede måtte være et forlængst overstået stadium: Vi har fået et *byggestop*, – og hvorfor? Byggeriet har fået for voldsomt et omfang, hævder man – så voldsomt, at det giver anledning til bekymring. Nu må det straks siges, at det efterhånden ikke er let at gøre os tilpas i dette land. Snart bygges der for lidt, og snart bygges der for meget. I begge tilfælde er vi bekymrede. Snart er beskæftigelsen for stor, snart er den for ringe, snart har vi for mange penge, snart har vi for få, – altsammen volder det os bekymring. Man må sige, at vi i sandhed ejer bekymringens nådegave.

Nu er der selvfølgelig nok noget om, at byggeriets kapacitet er temmelig anspændt i øjeblikket. Om årsagerne hertil har vi måttet høre mangt og meget, men det, vi har hørt, har desværre ikke bragt os megen klarhed. – Man hævder f. eks. fra visse sider, at byggeriets misere skyldes, at der er kommet for meget dyrt nybyggeri i gang, takket være de lettere financieringsmuligheder, – deriblandt meget byggeri af udpræget luksuskarakter, hvor prisen har været underordnet, og ved hvis gennemførelse der har været tale om sortbørslønninger eller, som det hedder i den moderne terminologi, „lønglidning". På andet hold hævder man, at selveste boligministeren bærer skylden for de opståede vanskeligheder, fordi han til trods for, at et betydeligt privatfinancieret boligbyggeri er kommet i gang, har frigivet for meget statslånsbyggeri; man hævder, at ministeren agter at fortsætte hermed, at han skal være under et vist pres fra de sociale boligselskaber, som skulle føle deres eksistens truet, og at man bag det hele stadig fornemmer en trang til at ville dirigere og diktere. Og følgen heraf vil uvægerlig blive, siger man, at skønt vi allerede befinder os i en situation, hvor byggeriet er underkastet restriktioner – det gælder således i høj grad det offentlige byggeri og store dele af erhvervsbyggeriet, f. eks. kontorhuse – vil restriktionerne yderligere blive strammet og udvidet til også at omfatte boligbyggeriet. Det dyre byggeri må skæres væk, siger nogle, til fordel for det sociale byggeri. Det sociale byggeri må bremses, siger andre, fordi det er overflødigt og kræver samfundsinvestering; det må vente til senere og være en reserve, der kan sættes ind, hvis mangel på beskæftigelse skulle opstå.

Hvad der især er trist er, at alle synes at kredse om nye restriktioner som den eneste udvej i den foreliggende situation. Trist og tillige beskæmmende, fordi alle dog burde kunne indse, at restriktioner er den dårligst tænkelige løsning. *Restriktioner vil skade mere, end de vil gavne; hvor man end vil sætte ind, vil resultatet blive uretfærdighed, bitterhed, og udviklingen vil blive uhjælpelig skæv.*

Lad os tage boligbyggeriet. Vil det være forsvarligt at standse det private boligbyggeri, hvorom man i dag siger, at det er for dyrt? Jeg tror det ikke. Det vil ikke kunne bestrides, at der er et behov også for dette byggeri, ellers ville det jo næppe blive bygget – af folk, som selv tager den økonomiske risiko derved; og man må ikke glemme, at der i de mange år, hvor dette byggeri på grund af tidernes ugunst har været holdt nede, har opsummeret sig en efterspørgsel efter moderne boliger af virkelig høj kvalitet på vort boligmarked. Og er det ikke – alt taget i betragtning – en rigtig tendens, at der sker en flytning fra store, gammeldags lejligheder til mere overkommelige, som vel at mærke er udstyret med al den komfort, man i dag kan byde på? Mon ikke det er nødvendigt, at der til stadighed bygges en vis mængde boliger i topklasse, også fordi vi dog regner med stadig at forbedre vor levefod?

Det billige boligbyggeri for folk med jævne indtægter – for ikke at tale om det egentlige sociale byggeri – ville det kunne undværes? Ville det være forsvarligt at holde det tilbage for at sætte det ind som en beskæftigelsesforanstaltning i påkommende tilfælde? Naturligvis ikke. Hvem turde vel tage ansvaret for, at den store mængde boligsøgende, som i dag er henvist til usunde og saneringsmodne boliger, indtil videre skulle afskæres fra adgangen til at rykke ind i noget nyt og bedre til en overkommelig pris? Det ville være det samme som med ét slag at stoppe al sanering, idet sanering jo stadig må have en produktion af nye, billige boliger som forløber. Og hvordan ville det gå med de mange egnsudviklingsplaner, som forudsætter en betydelig udflytning fra byerne bl. a. af en arbejderbefolkning, som har behov for boliger i den billigst mulige prisklasse. Sådanne vigtige funktioner kan

naturligvis ikke uden videre sættes ud af spillet, og det er i virkeligheden forbløffende, at tanker i denne retning overhovedet har kunnet fremsættes.

For boligbyggeriet må frem for alt fastholdes kravet om, at en bred differentiering til stadighed må være tilstede. En sund udvikling kræver, at den opgave at skaffe befolkningen nye boliger stadig angribes over en bred front. Der må på den ene side bygges boliger, som i kraft af deres høje kvalitet kan vise vej til en højnelse af gennemsnitsstandarden, og der må på den anden side også være plads for det mere beskedne byggeri, som skal muliggøre saneringen, d.v.s. muliggøre også den kvalitetshøjnelse, som ligger i, at den nuværende boligmasses ringeste del efterhånden skæres fra.

Sanering som beskæftigelsesforanstaltning er en håbløs tanke, – en tanke som i øvrigt turde være aflivet i og med fremkomsten af den ny saneringslov, idet en af denne lovs største værdier netop var, at den fastslog saneringsvirksomhed som værende et nødvendigt led i den til enhver tid gældende boligpolitik.

Restriktioner er et onde, som enhver, der beskæftiger sig med byggeri, må gøre sit til, at vi forskånes for. Det gælder ikke alene de projekterende, som i så mange år har måttet lide under de vanskeligheder, som skiftende indgreb og en urolig arbejdsrytme har medført. Det må også gælde arbejdsmarkedets folk, – også blandt dem vil restriktioner virke uretfærdigt og tilfældigt. Måske vil den afspænding i arbejdskraftssituationen, som restriktioner vil kunne frembringe, i visse tilfælde kunne afhjælpe de rent øjeblikkelige vanskeligheder for enkelte entreprenører; for andre derimod vil situationen være katastrofal. Også blandt arbejderne vil virkningen af restriktioner ramme hårdt og tilfældigt; trods megen beskæftigelse må man ikke glemme, at der dog stadig er nogen ledighed, og at mange fag er sårbare. Hertil kommer de ufaglærte, hos hvem ledighed altid gør sig gældende først og stærkest, og som derfor udgør et problem for sig, hvis rækkevidde man ikke holder af at tænke på.

Derfor må alle gode kræfter i dag samles om at afværge, at der skrides til restriktioner, og hvis jeg må give et råd, må det blive en advarsel mod, at man pany betræder denne farlige vej.

Byggestoppet er i sig selv en restriktion. Det er ganske vist et overgangsfænomen, som om kort tid vil forsvinde, siger man, for at afløses – ja, af hvad? Men allerede dette midlertidige indgreb har haft sine uheldige virkninger, fordi det har ramt netop så groft og tilfældigt, som restriktioner vil ramme. Det omfatter kun København og visse større byer i landet, hvilket har betydet, at arbejdskraften allerede i den korte tid, byggestoppet har virket, har vist en tendens til at søge udenfor de områder, som er dækket af stoppet. Det er naturligvis et forhold, som ikke vil kunne undgå at skabe vanskeligheder, når stoppet hæves, idet der derved er sket en vis affolkning netop af de områder, hvor presset på arbejdsmarkedet har været stærkest, og hvor det derfor vil være særlig svært at få arbejdet i gang igen.

Om byggestoppet skal det også siges, at hvad enten det varer længe eller kort, har det åbnet et ubehageligt perspektiv, – især hvis det, som mange frygter, er optakten til egentlige restriktioner, som skal være gældende i den kommende højsæson for byggeriet. Det er et skråplan, man her betræder, og man ser for sig, at der kan skabes et præcedens for årlige indgreb i de perioder, hvor beskæftigelsen topper. Vi kan vist være enige om, at dette ville være en form for sæsonudjævning, som er i bund og grund forkastelig.

Men hvad gør man i en situation, hvor man anser omfanget af byggeriet for at overstige dets kapacitet, – når, som boligministeriet siger, „gryden er ved at koge over"? Ja, så kan det naturligvis være nærliggende, som man synes at være inde på, at søge at begrænse omfanget og derved bringe byggevirksomheden ned i et roligere leje; men er dette i virkeligheden ikke en håbløs opgave? Tror man virkelig, at det er muligt at finde frem lige netop til den grad af beskæftigelse, som repræsenterer balancepunktet? Her er det jo, man stræber hen, – hverken for stor eller for lille, men fuld beskæftigelse. Kan man virkelig tænke sig, at dette er muligt, og er det virkelig vor øverste byggemyndigheds opgave at skulle præstere et sådant kunststykke? Næppe, – naturligvis er det dens opgave at søge at lede byggeriet ind i fornuftige baner, men dette gøres ikke ved at lukke af snart for det ene, snart for det andet afsnit af byggeriet. Det er en forkert indstilling til problemerne.

En konstruktiv indsats er nødvendig

Det, der i dag er brug for, er først og fremmest en konstruktiv indstilling, – at der sættes ind på at fremme de dele af byggeriet, som ikke kan komme til udfoldelse. Hvis man mener, at det sociale boligbyggeri i øjeblikket fører en for tilbagetrukket tilværelse, – og det er jeg for mit vedkommende ganske overbevist om, at det gør, – så må det hjælpes. Og hvis man mener, at det offentlige byggeri i for høj grad holdes nede, hvad jeg også synes, det gør, så lad os prøve på at få skred i dette også. Og lad os snarest muligt få løst op også for de andre ting, som er mere eller mindre restriktionsbelagt. – Fare for yderligere lønglidning? Mon dog? Det hører jo alligevel til den slags ting, som i nogen grad regulerer sig selv. Der vil dog altid være to parter i det spil, én der kræver lønnen, og én der betaler. Mon ikke lidt mere ansvarsbevidsthed, – lidt strengere indbyrdes justits i rækkerne på begge sider vil kunne sætte en stopper for dette.

Med andre ord, *mit næste råd med hensyn til, hvad byggeriets ledende organ i dag bør gøre, er derfor en opfordring til at give den i øjeblikket tilbagestående del af byggeriet en håndsrækning, således at feltet udvides. Lad os se byggeriet udfolde sig på alle fronter med den frihed og med udnyttelse af de muligheder, som både vor seneste lovgivning og udviklingen i det hele taget har lagt op til.*

Men hvad så med overbeskæftigelsen, – skulle man kunne se bort fra den? Ja, spørgsmålet er vel, om ikke man er tilbøjelig til i for høj grad at lade sig gå på af en tilstand, som næppe vil være andet og mere end et overgangsfænomen. Mon ikke situationen er præget

lovlig stærkt af nervøsitet? Jeg har i det mindste svært ved at acceptere, at det virkelig skulle være så galt fat. For eksempel har jeg svært ved at acceptere, at udsigten til et byggeri på ca. 30.000 boliger virkelig skulle være det store skræmmebillede, som man har villet gøre det til. Er det givet, at dette er et tal, som sprænger alle rammer? Hvem tør egentlig påstå det? Og når vi taler om overbeskæftigelse, er det så ikke sådan, at et vist mål af overbeskæftigelse vel netop bør være tilstede? Hvis ikke dette var tilfældet, ville man så ikke miste den optimisme, som næres af forvisningen om, at der stadig er nok at tage fat på? Ville ikke dermed et meget vigtigt incitament til større ydelse forsvinde fra vore arbejdspladser?

Men hvis overbeskæftigelsen virkelig *er* for voldsom, – hvis byggeriets kapacitet virkelig er anspændt udover alle grænser i øjeblikket, så er der kun ét at gøre i den foreliggende situation, at få denne kapacitet bragt i vejret. Det forekommer mig at være ganske ligetil, at konsekvensen af, at byggeriet måske i øjeblikket ikke magter den arbejdsbyrde, som pålægges det, må være den, at større effektivitet må tilvejebringes. Jeg mener derfor, at *den naturlige reaktion hos alle byggeriets parter burde være et initiativ til et målbevidst fremstød for en forøgelse af byggeriets slagkraft.* Man kunne her samles om en fælles opgave, boligministeriet, arbejdsgiverne, fagorganisationerne, teknikerne og alle andre med et positivt sigte.

Vort byggeri har nemlig stadig betydelige reserver, som ikke udnyttes, og som derfor nu må sættes ind. Jeg tænker på det forhold, at vi hidtil i alt for ringe grad har udnyttet de muligheder for en intensivering af byggeriet, som kan opnås ved at inddrage de ufaglærte. Dette er forkert, både set udfra et rent byggemæssigt og udfra et beskæftigelsesmæssigt synspunkt.

Der er blevet alt for stille i de senere år omkring det såkaldte utraditionelle byggeri. Naturligvis har der været tilfælde, hvor erfaringerne med dette byggeri har været mindre gode, som det jo altid vil være, når noget nyt skal prøves; men det må dog ikke glemmes, at netop dette byggeri i perioder på afgørende måde har kunnet aflaste byggeriet som helhed og har vist sin store berettigelse som stabilisator for beskæftigelsen. Det er derfor nødvendigt, at den modvilje, der undertiden kommer til orde overfor utraditionelt byggeri, elementbyggeri, og hvad det nu ellers hedder, lægges til side. *Det er på tide, at man får øjnene op for, at det er fra de nye byggeformer, man hovedsagelig skal kunne hente den kapacitetsforøgelse, som byggeriet i dag har brug for.*

Dette er ikke noget nyt. Man synes i hvert fald at have erkendt disse muligheder, da man udformede den nye byggestøttelov, som netop indeholder hjemmel til fremme af, hvad man i loven har kaldt eksperimentelt byggeri. Det er i dag påkrævet, at man udnytter disse bestemmelser og lader byggeri af denne art komme til udfoldelse i et helt andet omfang end hidtil.

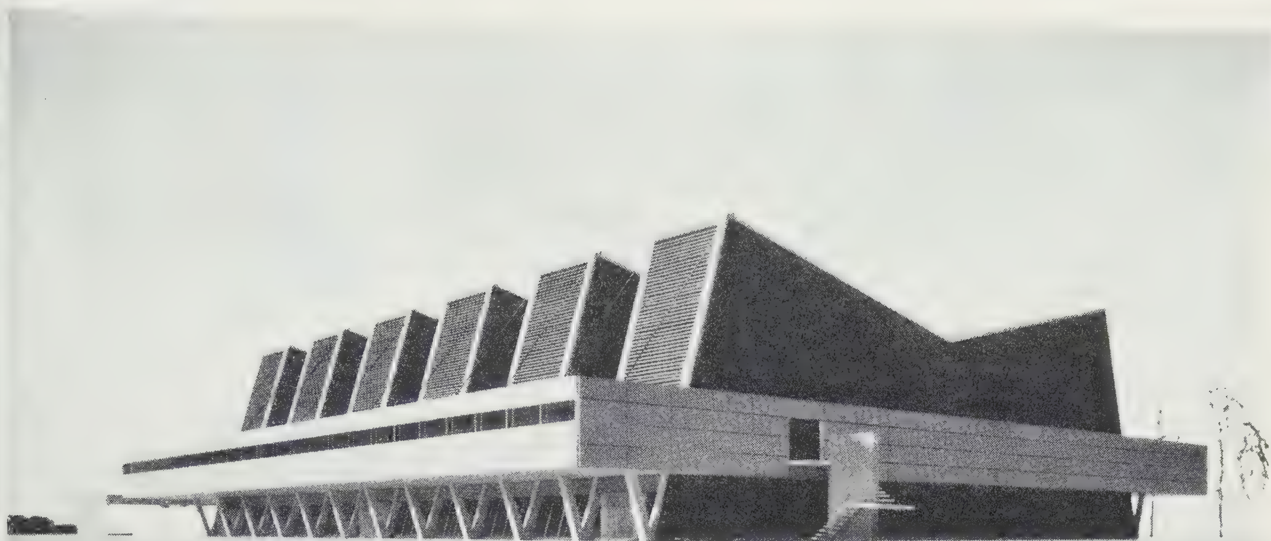
Men også i det normale byggeri vil der kunne gøres meget for at forbedre dets ydedygtighed. Jeg tror f. eks. ikke, at vore bestræbelser for at holde *byggeriet i gang om vinteren* endnu har givet tilstrækkelige resultater. Jeg tror, at man gennemgående ofrer for lidt på løsningen af dette uhyre vigtige problem. Naturligvis vil det koste penge at skride til mere effektive foranstaltninger som f. eks. at etablere skærmtage og teltvægge og måske endog holde byggepladserne opvarmet; men dette er ting, som gøres andre steder, selv i lande med mildere klima end vort, og som har vist sig at være fordelagtige. Det er sikkert nødvendigt at gøre mere ud af bestræbelserne for sæsonudjævning.

Men også et spørgsmål af endnu langt større rækkevidde mener jeg at måtte fremdrage. Ikke fordi det er nyt, men fordi det måske rummer en af de vigtigste årsager til vore vanskeligheder. *Vort byggeri er i alt for høj grad hæmmet af stive og tildels utidssvarende organisationsformer på byggepladserne.* Afgrænsningen af de forskellige fag, som hovedsagelig hviler på gammel tradition, er i mange tilfælde uhensigtsmæssig. Et mere liberalt syn på arbejdets tilrettelæggelse og dets fordeling på den faglærte og den ufaglærte arbejdskraft er i høj grad påkrævet og vil kunne fremme byggetempoet. Også de arbejdsmæssige og de tarifmæssige forhold, når ny konstruktioner er bragt i anvendelse, har ofte været urimelige og i virkeligheden ganske uholdbare. Megen teknisk snilde og mangen en forhåbning om billiggørelse er i tidens løb gået til bunds, fordi en smidigere og mere fordomsfri indstilling har måttet savnes.

Der er meget at tage fat på. Også det princip, hvorefter næsten alt arbejde i dag udføres, nemlig akkordprincippet, bør efter min mening komme i søgelyset. Selv om dette princip i sig selv kan synes at frembyde visse fordele, er der dog sikkert grund til at hefte sig ved det, fordi det næppe i dag fungerer tilfredsstillende. Akkordsystemet er f. eks. ofte en hindring for, at en bestemt arbejdsoperation, som går for langsomt, fremskyndes ved, at man rokerer med mandskabet på byggepladsen. Folk, som står i en bestemt akkord, kan ikke fjernes derfra, og folk i en anden akkord som eventuelt bør fremmes af hensyn til arbejdsheldheden, er ofte utilbøjelige til at ville dele arbejdet med flere, fordi akkordudbyttet derved vil kunne forrykkes. Dette er en ulempe, som er til ikke ringe skade for byggeriet, og det er derfor glædeligt, at netop dette spørgsmål fornylig er taget op til diskussion mellem arbejdsgiverne og fagorganisationerne.

Hvis jeg skulle resumere de sidste betragtninger, jeg her har været inde på, i endnu et råd til dem, der skal afstikke retningslinierne for byggeriet i den kommende tid, måtte det gå ud på, at man – fremfor at belaste os yderligere med byggestop eller eventuelle varige restriktioner – må *sætte effektivt ind på at forøge byggekapaciteten ved bl. a. at udnytte de muligheder, som det utraditionelle byggeri indebærer, og ved en bred indsats søge at forbedre de organisatoriske forhold på vore byggepladser.*

Det er navnlig ved et arbejde på disse områder, de øjeblikkelige vanskeligheder bør søges afhjulpet. Det er den direkte metode og den eneste tilfredsstillende. Det er den vej, vi skal følge for at nå frem til målet: et sundere, mere ubesværet og billigere byggeri.

Arne Jacobsen: Idrætshal i Landskrona. Modelfotografi STRÜWING

Forårsudstillingen på Charlottenborg

Motiveringen for arkitekternes deltagelse i forårsudstillingen er, at arkitekternes arbejdsområde også indebærer muligheden for kunstnerisk udfoldelse. Derfor må censurkomiteen være både følsom og streng i sin vurdering af de indsendte arbejder, og derefter må der være temmelig frit slag for kritikken af disse arbejders kunstneriske værdi. Men kan en vurdering overhovedet finde sted på grundlag af fotografier og tegninger?

Københavns en-gros grønttorv er i virkeligheden ikke så dårligt som udstillingsbillederne giver indtryk af. Og den ejendommelige form i Møllevangs kirkens markante bygningskrop kommer slet ikke til udtryk i billederne. På fotografierne opfatter man det nærmest som et fortegnet perspektiv. Udstillingen må utvivlsomt betragtes på samme måde som et tidsskrift. Det er meddelelser om nyt byggeri, tilstrækkeligt informerende til, at man kan vælge og vrage, hvad man vil ofre tid og rejseomkostninger på at stifte nærmere bekendtskab med.

Det er et broget billede af dansk arkitektur man møder på Charlottenborg, mere broget end sædvanligt. De nærmest foregående år har man dog kunnet spore en klar tendens i retning af en stramning af de arkitektoniske udtryk. Det er som om der i år møder flere individualister end tidligere. Man føler det navnlig i to arbejder, Viggo Møller-Jensen og Tyge Arnfreds nye bygninger for Askov højskole og Københavns stadsarkitekts Hanssted skole, der er præget af Hans Chr. Hansens arkitekturopfattelse. Disse folk følger sandelig ikke normerne for tidens udtryk. Til gengæld viser de os bygningsanlæg med en charme og et personligt særpræg, der virkelig frister til et nærmere bekendtskab.

Den sikkerhed i udtryksform og klare arkitektonisk idé, man kan savne i de nævnte arbejder, møder man til gengæld hos Arne Jacobsen. Hans énfamiliehus ved Prinsessestien og et etagehus ved Rødovre rådhus er begge udtryk for den forenkling, han tilstræber i sin arkitektur, men ved næsten umærkelige nuanceringer, ved den omhyggelige detaljering og ikke mindst ved bygningskroppens proportionering hindrer han, at forenklingen slår over i arkitektonisk fattigdom. På denne baggrund fatter man særlig interesse for hans projekt til en sportshal i Landskrona. Modellen viser det dramatiske udtryk, som man kun lejlighedsvis tidligere har mødt hos Arne Jacobsen, f. eks. i hans rækkehusbebyggelse i Klampenborg. Han giver dog ikke udtryk for det emotionelle, noget romantiske arkitekturideal, som præger mange af udlandets store haller. Dybest set er det den samme klare konstruktivisme, der kendetegner alle hans bygninger.

Énfamiliehusene udgør som sædvanligt en betydelig del af de udstillede arbejder. Og med rette. Her udeksperimenteres mange af de ideer, som senere vil præge de større byggeopgaver. Det er først og fremmest i Knud Friis' og Elmar Moltke Nielsens egne huse, man møder denne trang til at søge nye veje. Ejendommelig nok er det afvigende idealer, der præger de to huse. Men begge er de båret af ungdommelig styrke og arkitekturglæde.

Et enkelt og velafbalanceret hus, tegnet af Iversen og Plum for en handelsgartner i Avedøre viser, at der også kan opnås noget værdifuldt ved at give afkald på det eksperimentelle og ønsket om et stærkt personligt særpræg. Det er et næsten anonymt udtryk for et arkitekturideal, der er udviklet gennem egne og andres eksperimenter med det klart fagdelte træskelethus.

Hovedindtrykket af udstillingen er, at vi for øjeblikket befinder os i et interval, et opsamlingsheat, hvor lidt ældre arbejder af værdi præsenteres for offentligheden, og hvor en række betydelige arbejder endnu ikke er publiceringsmodne. *Skr.*

Gordon K. Martz. Rund bakke med karaffel med bægre

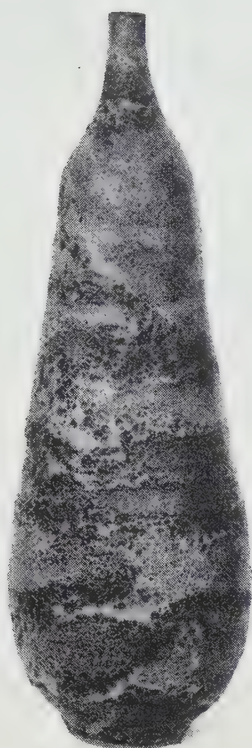

Moderne amerikansk keramik

På initiativ af Just Lunning og Den Kongelige Porcelænsfabrik åbnedes fornylig en udstilling af nyere amerikansk keramik i fabrikens udsalg på Amagertorv. Da det jo foruden at være af almen betydning også er af største vigtighed for en sund trivsel og udvikling af vort eget kunsthåndværk, at vi til stadighed orienteres om, hvad der foregår på dette område ude omkring, er der al grund til at påskønne det store arbejde, der fra alle sider blev præsteret for udstillingens gennemførelse.

Desværre blev dette møde med den amerikanske keramik noget af en skuffelse, for trods al teknisk duelighed og en i flere tilfælde ligefrem virtuos spillen på hele det keramiske register virkede meget alligevel andenhånds og mere som medbragt mad fra Italien og Mexiko end som resultat af selvstændig kunstnerisk skaben. Der var også noget med glasurerne. Om end teknisk set uden lyder, var der noget „færdigkøbt" over flere af dem, en perfektibilitet der somme tider var ved at tage livet af tingene.

Der fandtes dog mange interessante arbejder, så lad os samle opmærksomheden om dem og gå lidt nærmere ind på de enkelte ting. Gertrude og Otto Natzler hører til de stilfærdige folk, der uden de store gebærder forstår at udtrykke noget væsentligt både i form og glasurer. Særlig smuk virkede en høj, slank vase i en ejendommelig „lavaglasur", hvor grå nuancer vekslende med sort og en anelse blåt gav lyset igen på en spændende måde. Selve formens proportioner og konturernes fine rytme var det en glæde at følge. I en anden krukke var de røde farver lykkedes for dem, et farveområde som så mange keramikere har forsøgt sig med uden held. Olin Russum havde opnået et smukt resultat i en skæv, om en natursten mindende form i groft rødbrunt ler i kombination med en celadonglasur, og med en lignende krydsning mellem pottemageri og fri skulptur viste John Mason en spændende ting i blå og grønne toner. Kataloget bragte på en af de første sider et billede af en stor krukke af Peter Voulkos, en hæder han absolut fortjente, da det var et af udstillingens mest bemærkelsesværdige arbejder, dejlig djærv og robust i form og overfladekarakter. Lige straks havde man svært ved at forsone sig med den spinkle hals, der fik en til at tænke på blikkenslagerarbejde, men det var velsagtens netop denne meget

Gertrude og Otto Natzler. Vase med „lavaglasur“

Peter H. Voulkos. Sort lågkrukke med relieffigurer

ette virkning, der gav krukken dens særlige karakter og format. Jo mere man skævede til den, jo mere følte man sig tiltrukket af den.

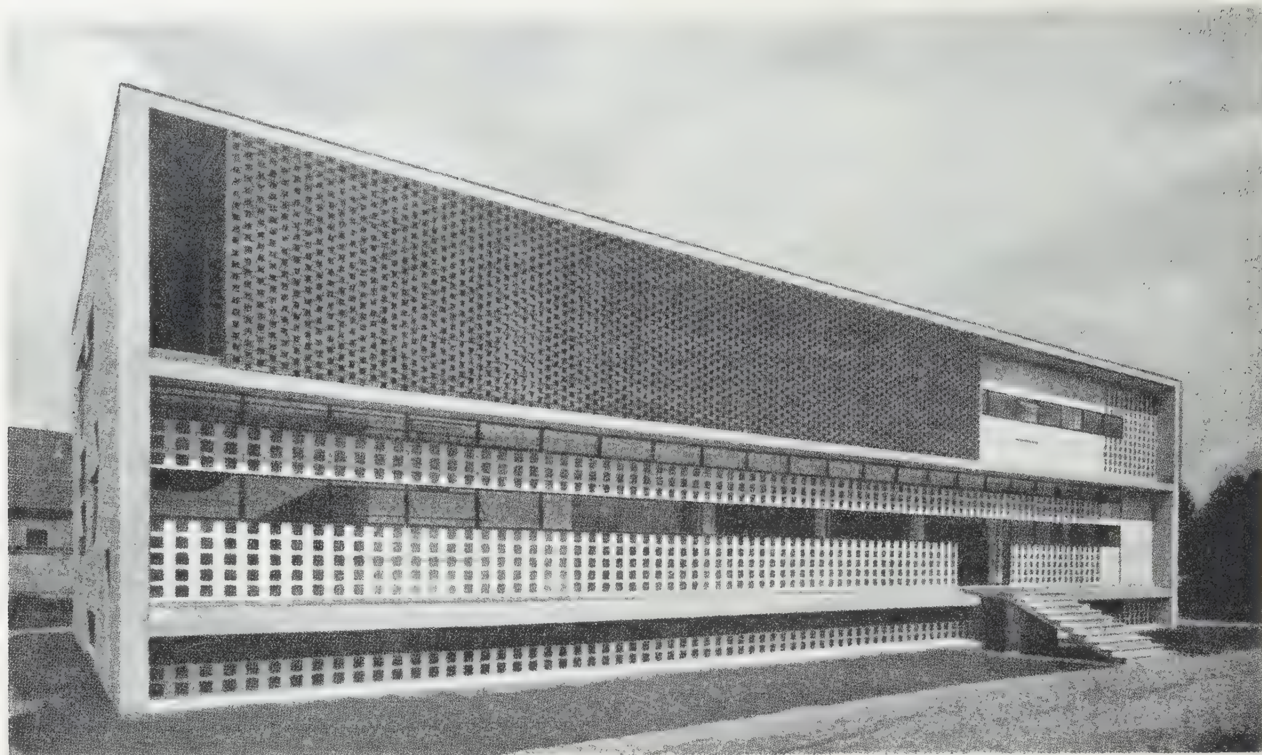
Mens de hidtil omtalte udstillere i udpræget grad var at opfatte som *kunst*håndværkere, trådte selve pottemageriet tydeligere frem hos folk som Abernathy og Bielefeld, der hver med et stort fad dokumenterede at de kunne deres håndværk og at de desuden havde kunstnerisk fornemmelse. Af decideret brugskeramik havde udstillingen ikke meget at byde på. Af dens ca. 60 deltagere var Gordon Martz og Jack Windsor så at sige de eneste, der havde noget at sige på dette område, men de få ting man så af dem viste til gengæld, at de havde „jordforbindelsen“ i orden, og man havde gerne set noget mere fra Martz's og Windsor's hånd.

Ved at se på det samlede udstillingsmateriale fik man det indtryk, at arrangørerne såvel under selve udvælgelsen af tingene som ved opstillingen af dem havde lagt for stor vægt på det effektfulde på bekostning af det upretentiøse men i kunstnerisk henseende langt stærkere ting, de ting der var udstillingens tyngdepunkt.

Axel Brüel

Olin Russum. Krukke i groft brunt ler

Tuberkulosestation i Alessandria 1936–38. I 30'erne arbejdede Gardella med en sund og kraftig funktionalistisk arkitektur. Der er også tydelig inspiration fra traditionel anonym poslettebyggeri

Strømninger i italiensk arkitektur

Anmeldelse af Tobias Faber

Guilio Carlo Argan: Ignazio Gardella. Edizioni di Comunità, Milano 1959, 204 s. illustreret. 5000 Lire.

Moderne italiensk kunst vakte stor og berettiget opmærksomhed straks efter sidste krig. Efter et langvarigt fascistisk diktatur blomstrede film, litteratur, musik, billedkunst og arkitektur op med en forbløffende frodighed. Ganske vist havde Mussolini ikke i samme udstrækning som Hitler udryddet de progressive kræfter i kulturlivet, ja havde endda prøvet at lade moderne arkitekturformer udtrykke „det nye Italien". Alligevel var det påfaldende at det gamle kulturland igen så pludselig var i stand til at indtage en kunstnerisk førerstilling.

Talentfulde *films*folk fandt stof i en usentimental men charmerende skildring af dagliglivets Italien med dets mange herlige ægte mennesketyper. *Forfatterne* var også gennemgående prægede af denne verisme, men tegnede dog gennemgående billedet mere dystert i en realistisk behandling af samfundets skyggesider.

Tuberkulosestationen i Alessandria, nordfaçaden

I *malerkunsten* var det de internationalt betonede formelle kunstneriske problemer, som blev dyrkede i raffinerede abstraktioner, medens billedhuggeren *Marino Marini* forenede en sikker komposition med både poesi og humør.

Indenfor arkitekturen samlede beundringen sig først og fremmest omkring *Pier Luigi Nervi.* Han havde allerede i mange år arbejdet med sine overlegne og smukke konstruktioner i jern og jernbeton, men først nu blev han for alvor et internationalt kendt navn, som der blev bud efter fra både det øvrige Europa og U.S.A. Hans dybe forståelse for selve vækstprincippet i en organisme, hans sikre arkitektoniske sans, ingeniørmæssige viden og nøje kendskab til betonens muligheder var baggrunden for spændstige hvælvede, kuplede og foldede overdækninger med store spænd og hidtil ukendte små dimensioneringer. Denne organiske konstruktivisme fik stor betydning for samtidens italienske arkitektur. Blandt de mere vellykkede resultater er *Terminibanegården* i Rom, som virkelig er blevet en storartet festlig introduktion til byen. I det fine kvarter på *Monte Pairoli* foldede arkitekterne sig ud i en mere overdådig end egentlig formmæssig afklaret leg med betonkonstruktioner, men alt var gjort med en sådan formglæde og vitalitet, at man blev revet med og kunne have lov til at stille forhåbninger

til, at også en kvalitativ udvikling kunne følge på den ekspansive første udfoldelse.

I Milano havde en række betydelige arkitekter tidligt knyttet internationale kontakter og fået inspirationer udefra, som nu for alvor fortsattes i et ret imponerende byggeri af både boliger, fabrikker og kontorhuse. Særlig beundret blev en fint udviklet *udstillingsteknik*, som gav sig udslag i fornyende genopstillinger af landets store kunstskatte i de store, gamle musæer. Men der skabtes også smukke interimistiske udstillingsarrangementer både i hjemland og ude i verden som elegante rammer om bl. a. landets genvakte kunstindustri med særlig møbler og glas. Milano og Rom fik hurtigt ry for at eje Europas mest raffinerede butikker, hvor italienerne viste deres fremragende evne til at udstille og fremhæve hver enkelt vares særegne kvaliteter.

Mærkeligt er det at se situationen i dag, hvor i hvert fald store dele af kunstlivet tilsyneladende er stagneret eller indviklet i en krise, som det er vanskeligt at se udgangen af.

Filmen præges mere og mere af den rene underholdning, og inden for kunstindustrien er det dekadent raffinerede ved at tage overhånd.

Det teatralske, som vel altid har ligget til sydboerne, er ved at gå over gevind i overeksponerede façader, som nærmer sig den rene dekorationskunst. Forholdet kender vi også andre steder fra. Ikke mindst fra U.S.A., hvor *Saarinen*, *Yamasaki*, *Paul Rudolph* og den tidligere Mies van der Rohe-apostel *Philip Johnson* alle usikkert flagrer fra opgave til opgave med overdrevent ekspressive og dekorative form- og façadeudtryk. Fænomenet må skyldes en reaktion mod en Mies van der Rohe'sk forenklet konstruktivisme, en angst for upersonlighed og sterilitet.

Hvor latinamerikanerne tidligere, og interessant nok japanerne i de senere år, som modvægt har taget Le Corbusier til deres hjerter, søger italienerne åbenbart at gå deres egne veje i en nynational arkitektur. De hævder at stræbe mod større menneskelighed, ved at søge en grund for fælles tidssvarende og historiske former og ønsker at løse hver enkelt opgave individuelt i nøje relation til opgavens karakter og grundens omgivelser og hele miljø. Samspillet med den historiske arkitektur kommer her afgørende ind i billedet.

I København talte for nylig *Ernesto Rogers*, en af Italiens tidlige avantgardearkitekter og ivrig CIAM-mand om disse nye tendenser, som han selv helt tilsluttede sig. Et i mine øjne smukt hus som Olivettis hovedsæde i Milano betegnedes af Rogers som helt forfejlet og fremmed for Milanos byggetraditioner. Til gengæld var disse så afgjort inspirationen for hans og kompagnoners eget højhus *Torre Velasca* i samme by.

Bestræbelserne kan jo lyde meget bestikkende, men her som andre steder er det jo måden, det gøres på, som er afgørende, og en virkelig dyb forståelse for kvaliteterne i det, man vil tilpasse sig. Med Rogers ved hånden kan man nok finde familjeskab mellem Milanos mange balkoner og store gesimser og så Torre Velascas udkragede overetager. Men i det færdige arbejde finder man mere udvendigt føleri end de forenklede værdier i hovedform og proportionering, som vi kender fra det anonyme hus i Milanos gader.

Også Nervis seneste arbejder præges desværre af disse nye tendenser. Hans konstruktioner er lige dristige og smukke, men ved samarbejdet med en række arkitekter forsimples de ved at iklædes et pynteligt eller ligegyldigt overtræk. Man kan se det både i de nye sportsanlæg til Olympiaden i 1960 og i *Pirellihuset i Milano*, som så storartet ud i Nervis konstruktionsskitser, men som i færdig skikkelse er en dyb skuffelse.

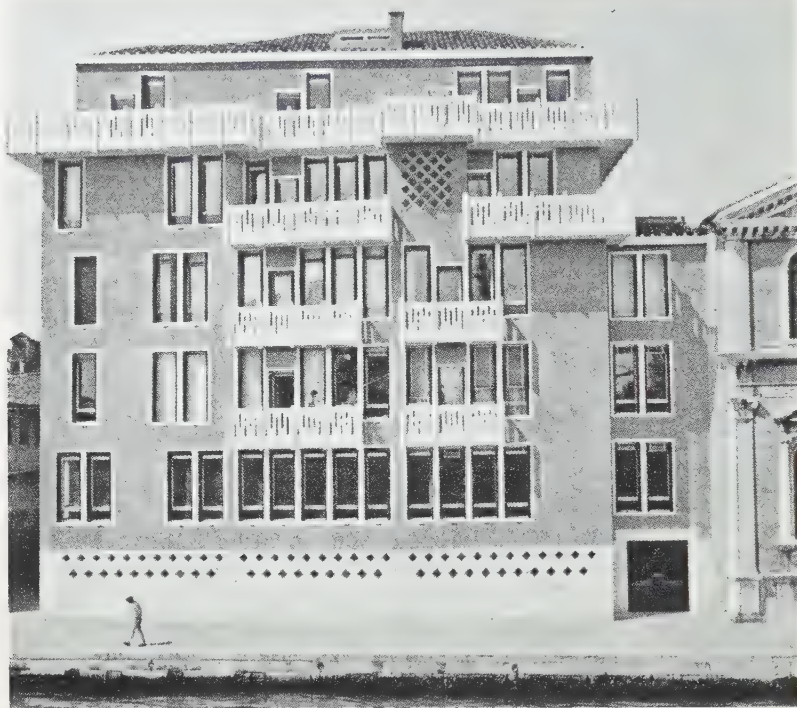
Hele denne udvikling kan følges i en nylig udkommet bog om italieneren *Ignazio Gardella* en nu halvthundredeårig arkitekt, som har gjort turen fra 30'ernes klare funktionalisme frem til en lokal præget individualisme. Gardella er født i Milano og selv arkitekt i 4. generation. Han tog både ingeniør- og arkitekteksamen og kom tidligt i gang med egne arbejder. Han følte sig tidligt knyttet til *Giuseppo Pagano*, den første betydelige italienske arkitekt, som sluttede sig til funktionalismens idealer. Senere følte Gardella sig tiltrukket af *Aalto* og skandinavisk især svensk arkitektur fra 1940'erne.

Gardella har altid holdt af italiensk traditionelt landbyggeri, ikke mindst af de store murede bondegårde på Posletten med deres karakteristiske gennembrudte ydervægge, som giver naturlig ventilation til de store lader.

Inspirationen herfra går igen i hans første betydelige arbejde, *Tuberkulosestationen i Alessandria* fra 1938. Her er en smuk og enkel plan, en klar konstruktion og fine rumlige oplevelser i halvt lukkede gårdsrum og solarier. Et laboratorium samme sted og en om-

Boligbebyggelse i Milano 1951. Et af Gardellas smukkeste arbejder, hvor det midt i storbyen Milano er lykkedes ham at skabe et virkelig fint og charmerende boligmiljø

Casa alle Zattere 1957. Eksempel på Gardellas seneste arbejder med en bevidst stræben mod tilpasning til et bestemt miljø

bygning af en kunstsamlers hus er også smukke eksempler på Gardellas førkrigsarkitektur.

Efter krigen bliver opgaverne flere og større. Han beskæftiger sig med både det almindelige og det mere luxusbetonede etagehus-*boligbyggeri* med herhjemme ganske ukendte lejlighedsstørrelser på op til 600 m². Han forsøger sig med et friere rumligt spil i sine bygninger. Murstensvæggene frigøres visuelt fra hinanden. Det hele er en effektfuld og elegant leg med former og virker som en underlig korthusarkitektur med disse 8-etagers frie teglstensskærme som hovedelement.

Meget smukt er dog *etagehuset fra 1951 i Milano*, bygget i samarbejde med *Anna Castelli Ferrieri* og *Roberto Menghi*. Huset vender ud imod et fint haverum med store fyrretræer, hvoraf ét skærer sig op gennem en af de mange lette og elegante balkoner, som sammen med forskydelige karnapper præger façaden. Det er her virkelig lykkedes Gardella at skabe et charmerende boligmiljø helt afslappet uden den anstrengte udspekulerethed, som præger så mange af hans senere arbejder.

Også *Milano-pavillonen fra 1953* har kvaliteter med en lang hovedfaçade domineret af et mellem to gennemgående vinduesbånd placeret skydegitter, som ved lukketid kan sænkes ned over stueetagens glasparti.

I nogle 2-etagers boligblokke fra 1952 og i en kirke i *Cesate* fortsættes en traditionel teglstensarkitektur med fine rumlige og materialemæssige værdier.

Tilpasningen af hver enkelt opgave til grund og miljø har altid været en væsentlig side i Gardellas bestræbelser, således som det også ses så smukt i det omtalte Milanohus. I *Casa alla Zattere* ved Canale Grande i Venezia er det mere problematisk. Opgaven er selvfølgelig hundesvær, og ingen skal bebrejdes for at gribe fejl ved et hasarderet forsøg på at indpasse sig i dette så uhyre krævende arkitektoniske miljø. Men når italienerne selv roser Gardellas løsning til skyerne og sammenligner den med *Ca dOro* må man alligevel reagere. For at indordne bygningen i det fornemme selskab har Gardella været hensynsfuld i både målestok og i en detaillernes forfining. Hans hus har også slægtskab med den lidt vertikale karikering af de venezianske paladser, som Bellini og Carpaccio skildrede på deres billeder. Alligevel virker Gardellas hus underlig fortænkt og er uden den helhedens afklaring, som er så betagende ved de gamle bygninger.

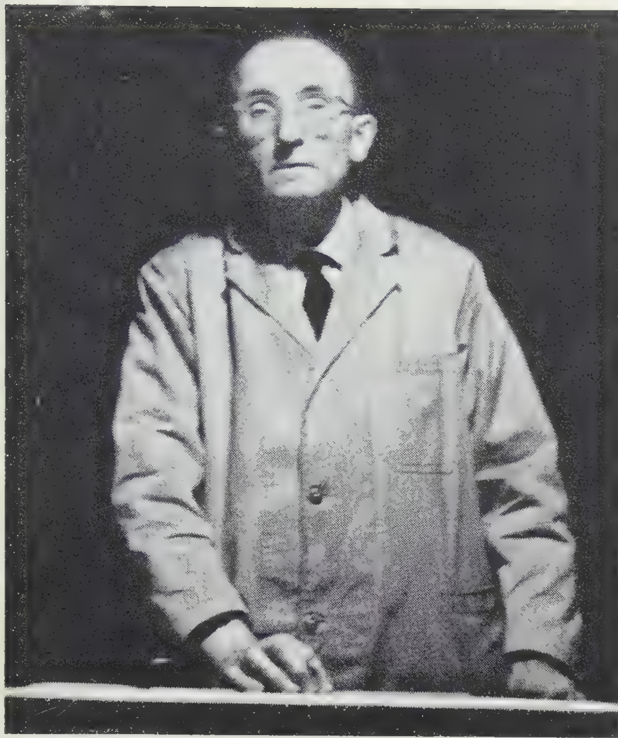
Også Gardellas andre arbejder som f. eks. *Olivetticentret i Ivrea* virker forskruede. Der er ganske interessante façadespil, men med sine pyntelige detailler har ingen af husene hverken en klar udtrykt hovedidé eller en enkel funktionel og konstruktiv relation mellem plan, snit og opstalter.

Bogen er skrevet af *Guilio Carlo Argan* med ægte latinsk patos og fuld af næsten uforståelige filosofiske betragtninger. Gardella selv tillægges de største dybsindigheder i løsningen af de enkleste problemer, og hans arbejder har svært ved at leve op til Argans panegyrier.

Målt med en international målestok rager Gardella ikke højt op, selv om han har bygget enkelte smukke huse. Bogen må derfor ses som en national manifestation. Når bogen har interesse i øjeblikket også herhjemme er det mest som udtryk for de tendenser, som præger arkitekturen i store dele af verden og ikke mindst i Italien.

Selvom man ikke skal være blind over for den af så mange fremholdte fare for teknisk sterilisation i arkitekturen er det dog ud fra denne bog vanskeligt at forestille sig at italienerne har fundet en farbar vej fremad.

T. F.

Knud Millech fotograferet af den svenske kunsthistoriker Oscar Reutersvärd, der i følgebrevet bl. a. skrev:
„Det är en stor förlust för skandinavisk arkitekturforskning att arkivarie Millech lämnar sin post. Han har varit till ovärderlig nytta för mina landsmän genom sin stora erfarenhet på området och sin utpräglade, personliga arkitektursyn".

Knud Millech

Den 18. april fylder Knud Millech 70 år og forlader dermed Kunstakademiets bibliotek. I de mange år, Millech har ledet samlingen af arkitekturtegninger, har talrige kunsthistorikere og arkitekter nydt godt af hans store viden og hjælpsomhed.

Knud Millech har særpræg. Trods sin stilfærdige og beskedne, næsten ydmyge fremtræden, drukner han ikke i mængden. Han behøver ingen udvendige attituder for at sætte sig i respekt. Man har ikke talt længe med Millech før man føler, at hans viden rækker langt ud over det arkitekturhistoriske. Millechs interesse for fortiden er ikke støvet viden, men den nødvendige baggrund for en medleven i nutidens kulturelle og politiske problemer. Friere og mere ukonventionelt end mange af de unge studerende tager han stilling til aktuelle spørgsmål.

Det er ikke overraskende, at vogteren af en samling kender den til bunds og gerne hjælper andre tilrette ved studiet af samlingen. Men det er uventet i tilgift at få inspiration til en selvstændig stillingtagen. Beder man Millech om tilladelse til at låne en tegning, får man ofte dens forhistorie, sidemotiverne og en hel del personalhistorie med i købet. Det kan udmærket ende med, at ens planer tager en helt ny retning.

Motoriseringen forandrer vore byer i disse år, ofte til ukendelighed. To ting har man dog anset for fredede, Akademiets gård og Millechs cykel. Gården er blevet parkeringsplads. Tilbage er der kun Millechs cykel. Hans tillid til dette trafikmiddel og hans næsten grænseløse hjælpsomhed er illustreret i en hændelse for nogle år siden. Jeg havde søgt Millechs hjælp ved indsamlingen af materiale til en Nyrop-udstilling i Rådhushallen. Af nogle husmandsboliger ved Gisselfeld fandtes kun et dårligt amatørfotografi. Da alle forsøg på at skaffe et bedre billede var slået fejl tilbød Millech at cykle til Gisselfeld og tage nogle nye billeder den følgende søndag.

Noget stillesiddende liv har det ikke været at bestyre samlingen af arkitekturtegninger. I et rum, der har sin største udstrækning i højden, ser man ofte Millech balancere med tunge og uhandlelige mapper på toppen af en stige. Men også den åndelige mobilitet har Millech ofte demonstreret i sine bøger, artikler og aviskroniker. Stigen slipper Millech for, men pennen vil han forhåbentlig betjene sig af med samme oplagthed som før.

I lykønskningen til Millech må vi da forene takken til den afgående arkivleder og et hjerteligt velkommen til skribenten. *Skr.*

Tømrede klokkehuse

Elna Møller: Tømrede klokkehuse. Foreningen til gamle Bygningers bevaring. I kommission hos Arkitektens forlag, København, 1960. 68 sider, ill. pris 22 kr.

Kun få – selv blandt de mest bygningsinteresserede – kender de sønderjydske og lollandske klokkehuse. Og det er en skam. Blandt disse tårnagtige huse finder vi de ældste og eneste middelalderlige træbygninger i Danmark.

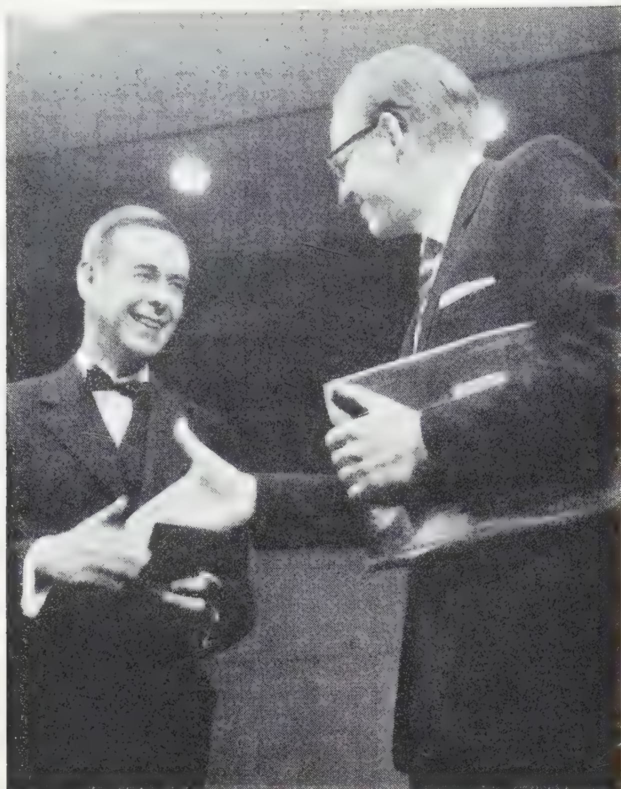
En upåagtet tilværelse har de fristet i rigets yderområder. Og højt agtet har de ikke været af den lokale befolkning, der hellere havde set klokkerne ophængt i et rigtigt klokketårn. Derfor er mange forsvundet i tidens løb. Kun tolv er tilbage i Sønderjylland og syv på Lolland. Mange er dårligt vedligeholdt, og der er en betydelig fare for at flere vil forsvinde.

Så beskedne de end er, disse klokkehuse, så er de dog eksempler på en særpræget bygningskunst. De svære egekonstruktioner er af stor betydning for forståelsen af vor bygningstekniske kultur.

Man skulle tro, at en konservering kunne gennemføres med så beskedne midler, at opgaven kunne løses lokalt. Sagkyndig bistand og vel også et incitament udefra er nok nødvendigt.

Med Elna Møllers bog er opmærksomheden nu henledt på disse bygninger, og det er gjort dygtigt og overbevisende. Og netop i den korte og oversigtlige form bliver det let tilgængeligt. De fleste vil sikkert føle, at denne lille afhandling med de mange detailfotografier og opmålinger har belyst emnet fuldt tilstrækkeligt.

Bogen vil for den arkitekturhistorisk interesserede være en glimrende rejsefører for et par feriedage i Sønderjylland eller på Lolland. *p.*

Flemming Grut modtager A. A.'s æresmedalje af Philip Arctander (med C. F. Hansens røde mappe under armen)

Arkitekternes årsmøde

Arkitekterne er et rejselystent folk. Hverken tåge eller stormvarsel kunne hindre en strøm af københavnere og andre øboere i at nå frem til begivenhederne i Århus. De mange rejsemuligheder havde selvfølgelig overflødiggjort fælles rejsearrangementer.

D.A.L.s bestyrelse havde som et forsøg arrangeret et årsmøde i forbindelse med repræsentantskabsmødet og valgte Århus som mødested. Man har vel tænkt, at det ikke altid burde være jyderne, der havde fordelen ved at være hjemmefra et par dage.

Lørdag den 12. om formiddagen indledte D.A.L.s formand Flemming Grut begivenhederne med den tale, der er gengivet foran i bladet. Den blev overordentlig godt modtaget af forsamlingen og karakteriseret som én af de bedste taler i forbundets historie. Det aktuelle afsnit om byggestoppet er blevet udførligt omtalt i alle de større dagblade. Flere af de efterfølgende indlæg formede sig som en hyldest til Flemming Grut, der den følgende dag skulle gå af som formand. Den vedtægtsbestemte formandsperiode var udløbet.

Ved aftenfesten i Århus statsgymnasium fik Flemming Grut A.A.'s æresmedalje overrakt af Philip Arctander. Han fremhævede i sin tale Gruts store indsats for løsningen af en række betydelige organisatoriske opgaver. Gruts formandsperiode har været én af de mest begivenhedsrige, hvor store meningsforskelle ofte har skullet forliges. Hans saglige og loyale ledelse af forbundet har været forbilledlig.

Forsamlingen tilsluttede sig med et varmt og langvarigt bifald Arctanders motivering for overrækkelsen af æresmedaljen, og Grut lagde i sin takketale ikke skjul på glæden over dette synlige udtryk for kollegers anerkendelse.

Aftenfesten gav deltagerne anledning til at beundre Århus statsskoles selskabelige egenskaber. Det er vist helt enestående, at en skole kan danne en så fortræffelig ramme om et arrangement, der intet har med dens hovedfunktion at gøre. Tilkørselsforholdene er som til et fornemt teater, med byens tusinde lys som en festlig rundhorisont på den anden side ådalen. Garderobeforholdene er bekvemme, foyer'en er underholdende med Asger Jorns fængslende kunstværk. En – også i teknisk henseende – raffineret festsal stemmer i sig selv til fest. Og endelig er der en spisesal med så kraftig en akustisk dæmpning, at enhver festtale bliver et privatanliggende. Helt igennem idéelle forhold.

Brusorkestret og Jørgen Havnings viser indledte en underholdende aften, der endte med hyggeligt nachspiel i de mange nydelige aftenrestauranter i smilets by. Enkelte gik tidligt til ro for at være udhvilede til søndagens repræsentskabsmøde.

Landsforbundet er blevet en stor og kompliceret organisation, der i hovedsagen arbejder med erhvervsbetonede problemer. Medlemstallet er stort og mange viser sig kun sjældent eller aldrig til foreningsmøder og andre foreningsarrangementer. Det er formodentlig et af de allerstørste problemer, der endnu er uløst, at få knyttet forbindelsen med de mange, der føler sig udenfor.

Årsmødet, hvor både saglige og mere selskabelige punkter er på dagsordenen, burde kunne tiltrække en større kreds af medlemmer, end der normalt møder op til en generalforsamling. Det lykkedes ikke ved denne lejlighed, navnlig savnede man de helt unge.

Aftenens festligheder indledtes af brusorkestret

Repræsentantskabsmødet

Mødet afholdtes søndag den 13. marts i Århus Katedralskoles festsal. 48 repræsentanter deltog i mødet, der i øvrigt overværedes af et større antal tilhørere end sædvanligt.

Formanden, der dagen i forvejen i sin tale på årsmødet havde behandlet en række vigtige spørgsmål, aflagde en kort beretning. Udvalgslederne henviste til de trykte beretninger.

Kassererens beretning blev godkendt med et usædvanligt varmt bifald. Der var et pænt overskud på driftsregnskabet.

En af de vigtigere begivenheder var bestyrelsens forslag til vedtægt for *praktiserende arkitekters råd*. Forslaget blev med et par mindre ændringer enstemmigt vedtaget. Vedtægten gengives side A 312. Der skal iøvrigt henvises til den del af formandens tale på årsmødet, der omhandler denne sag.

Hovedbegivenheden var valget af ny formand for Danske Arkitekters Landsforbund. Efter forbundets love kunne Flemming Grut ikke genvælges. Hans Henning Hansen var af bestyrelsen foreslået som kandidat til formandsposten. Som hyppig deltager i repræsentantskabets forhandlinger er Hans Henning Hansen velkendt af forsamlingen og med Gruts overbevisende motivering for bestyrelsens forslag blev den nye formand valgt med akklamation.

Ved valgene til de mange udvalg var det bemærkelsesværdigt, at ingen af de på mødet opstillede kandidater opnåede tilstrækkeligt antal stemmer til valg.

Af *bestyrelsens* medlemmer afgik Svend-Aage Petersen (der ikke kunne genvælges), Preben Hansen og Carl Syberg. Nyvalgt blev J. Kreiner-Jensen og Ragnar Andersen (suppleant). Preben Hansen blev genvalgt.

Til *optagelsesnævnet* valgtes Karen Clemmensen, der afløste Peter Bredsdorff.

Til leder af *retsudvalget* valgtes Erik Holst, der afløste Tyge Holm. Iøvrigt nyvalgtes Mogens Christiansen.

Til *konkurrenceudvalget* valgtes Kirsten Andersen, Henning Larsen, Børge Mogensen og Paul Niepoort. Følgende medlemmer gik af: Ole Thomassen, Jørgen Selchau, Erik Korshagen og Jørgen Bo.

Til *oplysningsudvalget* valgtes som suppleant Preben Thorsen i stedet for Bent Moudt.

Til *udstillingsudvalget* valgtes Aage Holst (leder), Arne Karlsen, Tormod Olesen og Jørgen Vesterholt i stedet for Kay Kørbing, Ebbe Clemmensen, Finn Monies, der alle afgik vedtægtsmæssigt.

Øvrige valg var genvalg.

Under eventuelt bad Philip Arctander forsamlingen forberede sig på den forenkling af forbundets struktur, som bliver en stadig mere åbenbar nødvendighed. Han mente, at det ikke længere var motiveret at opretholde flere foreninger. Én forening opdelt geografisk i kredse, ville betyde en rationalisering af det daglige arbejde og en forenkling i forholdet til offentligheden, der slet ikke kan finde ud af, hvad der er A.A., D.A. og D.A.L.

Formandsskiftet

I rækken af formænd for arkitekternes organisation finder man mange temperamenter repræsenteret, forsigtige, dristige, farverige, aktive, dovne, men aldrig blodfattige – de når ikke så langt. Ofte ser man temperamentsmodsætninger afløse hverandre, men man aner også en udviklingslinje fra den repræsentative topfigur til organisationsmanden i arbejdstøj.

Flemming Grut har repræsenteret flere egenskaber end de fleste. Den pæne unge mand begyndte tidligt at interessere sig for foreningsarbejdet. Han havde utvivlsomt udseendet imod sig. De forskellige spektakler, der satte kulør på A.A.'s sagnomspundne generalforsamlinger i årene op til forbundets dannelse, burde vel snarere have kaldt de firskårne og håndfaste frem.

Når det blev folk som Langkilde og Grut, der kom til at styre forbundet i de første vanskelige år, fortæller det noget karakteristisk om arkitekter. De lægger afgørende vægt på formen. Hvilket er noget helt andet end det formelle.

En formand må nødvendigvis have en behersket fremtræden. Han skal i meget forskellige situationer repræsentere arkitektstanden. På én gang at være en fællesnævner for denne brogede flok af individualister og samtidig være en personlighed, må man på forhånd anse for en umulighed – hvis ikke Flemming Grut havde vist hvordan. Gruts form – der er en blanding af medfødte og erhvervede egenskaber – har gjort det muligt for ham at viderebringe de fint afvejede synspunkter af egen og organisationsmæssig oprindelse med en overbevisende styrke. Det kan kun gøres, når sagligheden altid går frem for eventuelle sær-

Den afgåede formand, Flemming Grut, og den nye, Hans Henning Hansen

interesser. Det impulsive og farverige må man savne i denne form, men det har Grut kunnet opveje med en ægte humor og en skarp replik – når det var fornødent.

Formandshvervet er blevet byrdefuldt. Langvarige bestyrelsesmøder, forhandlinger med myndigheder, forbundssager, der hyppigt kræver formandens afgørende beslutning, repræsentative pligter her og i udlandet, det er uafviselige krav til formandens tid og arbejdsevne. Men Grut har mødt disse krav med en konstruktiv og idérig indsats. Han har ikke alene været formand, men også førstemand i organisationsarbejdet.

Man har før med beklagelse taget afsked med en formand. Indbyrdes har man drøftet, om det nu også var rigtigt, at lovene hindrede genvalg. Men det må nok være rimeligt, at en formand kan se sit byrdefulde hverv tidsbegrænset.

Formænd fødes ikke – de skabes. Med Gruts mange egenskaber in mente vil man forstå, at skabelsesprocessen kan tage tid. Den nye formand, Hans Henning Hansen, møder dog ikke uforberedt. Igennem mange år har han været et af de mest aktive medlemmer af A.A. og D.A.L. Ofte har han været oppositionens ordfører. Der har næppe været det forbundsanliggende, han ikke har taget kvalificeret stilling til.

Oppositionens talsmænd har altid kunnet tillade sig en større frihed. Det tunge regeringsansvar kan ofte dæmpe de spontane og lidenskabelige meningstilkendegivelser. Uden dette temperamentsfulde islæt ville generalforsamlinger og repræsentantskabsmøder blive uendelig kedsommelige. Hans Henning Hansen har med talent varetaget den betydningsfulde opgave, at holde forsamlingen vågen og aktiv.

Den nye formand er ikke blevet valgt af en opposition, men af en enig forsamling. Hans Henning Hansen erklærede umiddelbart efter valget, at han ikke mødte med et program. Han så det som sin vigtigste opgave at tjene arkitektstandens interesser i et loyalt samarbejde med bestyrelsen.

Den, der kender Hans Henning Hansen på nært hold, vil vide at han har den fornemste formandsegenskab – man kan stole på ham.

Han vil virkelig se formandshvervet mere som et arbejde, der er pålagt ham, end som en repræsentativ post, der er overladt ham. *s*

Forbundets virksomhed

I slutningen af sin tale på årsmødet, hvis første del er gengivet foran i bladet, omtalte Flemming Grut nogle vigtige sider af forbundets virksomhed.

Arkitekterne og offentligheden

Jeg vil ikke gå for stærkt i detailler med hensyn til forbundsaktiviteten, men jeg vil gerne sige, at jeg lægger meget stor vægt på den side af arbejdet, som går ud på at skabe *goodwill for arkitekterne.* Måske vil nogle mene, at vi netop på dette punkt har meget langt igen, – de tænker måske på den ilde medfart, som arkitekterne undertiden har fået og på den meget kritiske holdning, vi sommetider har mærket. Det tror jeg ikke, man skal hæfte sig ved, – jeg tror tværtimod, at arkitekterne efterhånden har en meget betydelig goodwill, og man må ikke tyde den sensation, som altid vil kunne skabes omkring et enkelt angreb på en stand, som et udtryk for, at standen virkelig skulle være i miskredit. Jeg tror i hvert fald, at arkitekterne har netop så høj en goodwill, som vi kan gøre os håb om at opnå, når vi tager i betragtning, at vi er blandt dem, der *fører an i fremtidsudviklingen,* og at det ikke er enhver udenforstående givet at kunne følge med.

Jeg ser et bevis for vor goodwill i den overordentligt stærke interesse, hvormed arkitekters arbejde altid følges og kommenteres. Arkitektstof nyder pressens bevågenhed i en grad, som de fleste andre fag må misunde os; vi har fået en publikumsappeal i vuggegave, som vi ikke kan værdsætte højt nok.

Men vi har utvivlsomt selv oparbejdet denne status gennem den forbilledlige holdning, som arkitekterne ifølge gammel tradition stadig har indtaget overfor deres fag.

Som et af de værdifuldeste træk – og som en af de ting, der utvivlsomt har skabt sympati omkring os – vil jeg gerne nævne *konkurrencerne.* Konkurrencerne er en institution, som i hele sin liberale tendens er uden sidestykke i andre fag. Hvad de har betydet gennem årene for udviklingen i dansk bygningskunst lader sig ikke måle, ej heller betydningen af den indbyrdes faglige loyalitet og respekt for det talentfulde, som konkurrencerne har ladet vokse frem og selv været båret af. Men de mange bygningsværker landet over, som er et resultat af konkurrencer, taler deres tydelige sprog om, hvad *arkitekter har sat ind for at holde deres fag ungt og levende.*

Skolebyggeriet er et af de områder, som navnlig har nydt godt af vore konkurrencer. Det er utvivlsomt dem, vi kan takke for, at vort skolebyggeri har gennemgået en udvikling, der har ført det frem til den ærefulde position, det i dag indtager. På den udstilling, som i dag åbnes i Aarhus Permanente, og som har været vist fornylig i Paris, er mange konkurrencearbejder repræsenteret. Den vil utvivlsomt overfor offentligheden kunne understrege, at netop skoler er et område, hvor udviklingen rider hastigt, og hvor stilstand vil være det samme som tilbagegang. Dette være sagt i en tid, hvor landets skolevæsen står foran sin udbygning, og hvor man på sine steder synes at mene, at såkaldte typeskoler er den mest fordelagtige løsning af det aktuelle problem. Mon dog? Mon ikke det er for tidligt at låse udviklingen fast, – lad os håbe, det individuelle arbejde og konkurrencerne stadig må få lov til at bane vej for fremskridtet.

Udstillinger er i øvrigt også en af de traditioner, som forbundet fører videre, og som utvivlsomt har styrket vor goodwill. De har været et nyttigt redskab for os ved udbygningen af vore internationale faglige kontakter, og den anseelse, som dansk bygningskunst nyder i udlandet, har bevirket, at man gerne ser arkitektur-

udstillinger yderligere indarbejdet som et led i Danmarks turist- og kulturpropaganda udadtil. Her ligger altså en forbundsopgave, som sikkert står foran et opsving og som vi naturligvis meget gerne vil løse.

Økonomien i denne forbindelse er imidlertid et ikke ringe problem, fordi den slags udstillinger jo nærmest er en prestigesag; der knytter sig ikke erhvervsmæssige interesser af betydning til dem, og hvert enkelt initiativ påfører os derfor ret store direkte udgifter. Hvis de skal kunne gennemføres, er det derfor nødvendigt, at forbundet bliver støttet økonomisk i dette arbejde, hvis værdi man nu fra anden side har fået øjnene op for. Vi stiller naturligvis stadig gerne tid og kræfter og erfaring til rådighed ved gennemførelsen, men vi skulle nødig fortsætte med at have altfor store udgifter.

Udstillinger er imidlertid kun et enkelt led i den vigtige opgave at sprede oplysning om arkitekters virke. Hvad vil arkitekterne i dag? spørger man. Hvilke mål har de for øje? Fører de os den rette vej, eller er udviklingen på vej ind i en blindgade? Megen vankundighed gør sig gældende på disse områder, – også snæversyn – og det er derfor uhyre vigtigt, at der banes vej for den nødvendige erkendelse af den spændvidde og det perspektiv, som vort arbejde rummer, og dermed skabes et solidt fundament for den nødvendige sympati.

Vi lever i en eksperimenterende tid, – teknisk og kunstnerisk. Vi har ingen fast tradition at bygge på. Mange nye materialers muligheder er endnu uafklarede. Der er mange tekniske faldgruber. Vor formgivning er ujævn, undertiden chokerende, undertiden det modsatte – skematisk og intetsigende.

Når blot man derfor ville forstå, at det altid er risikabelt at betræde nye veje; men det er arkitektens opgave at *skulle* betræde dem, fordi han er blandt dem, der skal føre udviklingen fremad. Det er for negativt at håne os arkitekter for de ting, som måtte mislykkes, og f. eks. at sætte dem op som et modstykke til tidligere tiders formåen. Vi må tværtimod støttes med en goodwill, hvad imidlertid kun en tilbundsgående forståelse af vort arbejde vil muliggøre.

Et smukt udtryk for den tolerance, hvormed arkitekterne og deres problemer burde omfattes, gav den franske genopbygningsminister *Claudius Petit* i sin introduktion til den franske arkitekturudstilling i Rådhushallen i København. Han skrev: „Naturligvis risikerer den, der går fremad, at tage fejl af vejen, men netop derfor bør han følges med så meget større interesse og støttes med en tillid, som ikke bør være mindre, fordi udsigterne er usikre. Det er ved således at gå fremad med usikre skridt, at den ny tid finder sin form og vinder fodfæste.“ Djærve ord – en ikke-arkitekts opmuntrende tillidserklæring.

Retsudvalget

Af mere intern karakter, men i høj grad goodwillskabende er *rets- og honorarudvalget.*

Jeg betragter dette organ som en af grundpillerne i forbundet, og jeg er af den overbevisning, at retsudvalgets virksomhed på aldeles afgørende måde har været med til at befæste arkitektstandens anseelse.

Ser man på udvalgets virksomhed i dag, kan man ikke undgå at hæfte sig ved den spændvidde, det har fået. Udvalget er på samme tid et konsultativt organ for arkitekterne i honorarsager og i tilfælde af tvistigheder med bygherrerne, en mæglings- og til dels domsinstans i kollegiale sager, et rådgivende organ for forbundsstyrelsen ved allehånde klagemål og desuden – i kraft af syns- og skønsvirksomheden – et høringsorgan for de civile domstole, – dette sidste ofte under sådanne former, at retsudvalget nærmest er at betragte som en bygningsteknisk domstol.

Det er med ikke ringe stolthed, man fra forbundsledelsens side ser hvilken position, retsudvalget indtager, og noterer sig den respekt, som udvalgets afgørelser overalt er omgivet med.

For arkitektstanden har udvalget ikke mindst gjort gavn ved at behandle og afgøre et meget betydeligt antal sager, som utvivlsomt ellers ville have fundet vej til de offentlige retter. Derved er mange sager, som kunne have været til skade for standens omdømme, blevet ordnet i det stille. Og desuden er de enkelte arkitekter blevet sparet for tidsspilde og udgifter, som sædvanlig rettergang ville have medført.

Det er også med meget stor tilfredsstillelse, man ser, med hvilken tryghed arkitekterne lægger deres problemer i udvalgets hænder. Naturligvis er der tilfælde af utilfredshed med de afgørelser, der træffes, men disse er trods alt sjældne. Jeg vil dog hertil sige, at disse undtagelsestilfælde måske egentlig er beviset for, at den linie, udvalget fører, er den rigtige; den afgørelse, som udvalget skal tilstræbe i det enkelte tilfælde er jo nemlig ikke à tous prix en afgørelse i arkitektens favør, men derimod en fuldt ud holdbar, objektiv og retfærdig afgørelse.

Derfor lægger jeg også vægt på, at man i de tilfælde, hvor udvalgets afgørelser er blevet indanket for domstolene, næsten altid har stadfæstet afgørelserne og dermed bøjet sig for det sunde jugement, som arkitekternes egne tillidsmænd har anlagt.

Praktiserende arkitekters råd

Arkitektforbundets medlemsbestand fordeler sig som bekendt hovedsagelig i 2 grupper: de der driver selvstændig praksis, og de der har ansættelse, det være sig på private tegnestuer, i staten, under kommunerne, i koncessionerede selskaber el. lign.

De ansatte udgør deres egen gruppe under ledelse af *ansatte arkitekters råd.* Da det for nogle år siden lykkedes forbundet at slutte overenskomst med staten og en række af de større kommuner om vilkårene for ikke-tjenestemandsansatte arkitekter og deres aflønning, var ansatte arkitekters råd med i forhandlingerne, og i tiden derefter har rådet været stærkt engageret i de løbende forhandlinger om ny overenskomster og om forbedringer af de gamle.

For de privat ansatte arkitekters vedkommende er ansættelsesvilkårene fastsat i et sæt normer, som alle

forbundsmedlemmerne er pligtige at følge, men der findes ingen faste regler for aflønning af privat ansatte. Dog fører ansatte arkitekters råd en lønstatistik, som i nogen grad er retningsgivende for, hvilke lønninger de enkelte aldersklasser kan regne med at blive betalt med. Disse i virkeligheden meget frie forhold mellem arbejdsgivere og ansatte harmonerer for så vidt med den overordentligt liberale linie, som arkitekter altid har fastholdt i deres indbyrdes arbejdsforhold. Det har altid været coutume – og er senere blevet nedfældet i ansættelsesnormerne – at ansatte arkitekter har ret til efter aftale med deres chef at påtage sig privat arbejde. Det har ofte vakt forundring hos udenforstående, at vi på denne måde tillader, at en ansat arkitekt i virkeligheden konkurrerer med sin chef.

Det er imidlertid også en af de værdifulde traditioner, arkitekterne har ført med sig, og vi har derfor altid i forbundet kunnet operere uden hensyn til, at vi i virkeligheden har en stærkt blandet medlemsmasse bag os.

Vi har ingen arbejdsgivergruppe haft og vi har i det store og hele kunnet bygge på den ret flydende overgang indenfor vort fag mellem begreberne: ansat og chef. Det har betydet en styrke i forbundsarbejdet, at der på denne måde til stadighed har været fast, intern ligevægt tilstede.

Der er nu fremkommet stærke ønsker fra de selvstændigt praktiserende arkitekters side om at måtte danne en særlig gruppe indenfor forbundet og om at måtte etablere sig under et særligt lederorgan: *praktiserende arkitekters råd.*

For så vidt er dette en udvikling helt i overensstemmelse med vore vedtægter, hvorefter det står medlemmerne ganske frit at danne særlige interessegrupper. Jeg har dog haft den betænkelighed, at dannelsen af en gruppe af praktiserende skulle kunne fremkalde en spænding i forholdet til de ansatte, som vi ikke tidligere har haft, og at forbundet på denne måde skulle kunne styre mod en spaltning. Man må dog på den anden side ikke være blind for, at der er mange opgaver, som med fordel kunne tages op af de praktiserende arkitekters gruppe, og at det i mange henseender vil være hensigtsmæssigt at have et sted, hvor de erfaringer, som høstes gennem arkitektpraksis, kan samles og nyttiggøres. Da det ydermere er blevet meget stærkt pointeret fra initiativtagernes kreds, at det nye organ ikke er tænkt som en modvægt til de ansattes gruppe og ansatte arkitekters råd, og da det jo aldrig kan være vor opgave at bremse et velbegrundet medlemsinitiativ, har vi ment, at det nye råd må oprettes. Rigtigt ledet skulle det ikke kunne gøre skellet mellem medlemsgrupperne skarpere; lad os håbe at det endog skulle kunne styrke samhørighedsfølelsen.

Der vil derfor på repræsentantskabsmødet i morgen blive fremsat forslag i så henseende, og da jeg regner med at det bliver vedtaget, vil jeg gerne her udtale forhåbningen om et godt samarbejde mellem praktiserende arkitekters råd og forbundets øvrige organer.

Noter

Generalbeskrivelsen

GB 3 er udsolgt. Den stærkt reviderede udgave af GB 4 er i arbejde, men kan desværre først foreligge en gang i juni måned. Forhåbentlig vil man indtil da kunne klare sig ved at låne indbyrdes.

Studieophold i Rom

Redaktionen har, lidt sent, modtaget meddelelse om at bestyrelserne for *Dronning Ingrids romerske Fond* og *Det danske Institut i Rom* indkalder ansøgninger om stipendier til studieophold på Det Danske Institut i Rom. Ansøgningsfristen udløber den 13. april, samme dag som dette nummer af *Arkitekten* udkommer, men hvis interesserede omgående henvender sig til *Undervisningsministeriet, Frederiksholms Kanal 21, København K*, er der måske endnu chancer.

Københavns Snedkerlaugs konkurrence

Snedkerlaugets Møbeludstillinger indbyder arkitekter og møbeltegnere til at deltage i en konkurrence om forslag til møbler til den 34. årlige udstilling i Kunstindustrimuseet, der afholdes fra den 16. september til den 2. oktober 1960. Forslag skal være indsendt til Københavns Snedkerlaugs kontor, Grønnegade 41, København K, inden den 20. april kl. 16.00, eller på et dansk postkontor samme dag. De indkomne forslag vil blive udstillet i Snedkerlaugets hus, Grønnegade 41, den 28. og 29. april. Oplysninger om konkurrencen kan iøvrigt fås på Snedkerlaugets kontor.

Møbelmesse i Forum, København

I år udvider Møbelfabrikantforeningen i Danmark sit messeprogram. Foruden den sædvanlige messe i Fredericia, som afholdes 12.–15. maj, arrangeres en messe i Københavns Forum fra den 7. til den 10. maj. Man har lavet dette dobbeltarrangement af hensyn til eksporten – det skulle formentlig gøre det lettere at komme i kontakt med de mange udenlandske møbelopkøbere, når man også har udstilling i København. Samtidig var det møbelfabrikanternes tanke, at udstillingen i København nogle af dagene skulle være åben for publikum. Dette har møbelhandlernes organisation imidlertid modsat sig, velsagtens fordi de frygter at fabrikkerne skulle sælge direkte til møbelhandlernes kunder. Det er dog et spørgsmål, hvormange fabrikker der er interesserede i dette – og hvor mange, der i det hele taget har et sådant salgsapparat, at de er i stand til at betjene detailkunder.

Boligbyggeriet januar 1960

Hovedstadsområdet samt 5 provinsbyer og disses forstæder	Antal lejligheder			
	Dec. 1958	Jan. 1959	Dec. 1959	Jan. 1960
Byggetilladelse givet i løbet af måneden	894	902	1 388	1 312
Byggetilladelse ved månedens slutning	3 229	3 428	3 389	3 836
Påbegyndt i løbet af måneden	995	669	1 288	830
Fuldført i løbet af måneden	1 141	717	1 354	617
Under udførelse ved månedens slutning	12 763	12 703	17 152	17 361
Beregnede tal for hele landet, excl. egentlige landkommuner				
Under udførelse ved månedens slutning	20 800	20 700	27 000	27 400

Vigtig meddelelse vedrørende

Generalbeskrivelsen GB-3

Den af Danske Arkitekters Landsforbund udarbejdede generalbeskrivelse GB-3 er udsolgt.

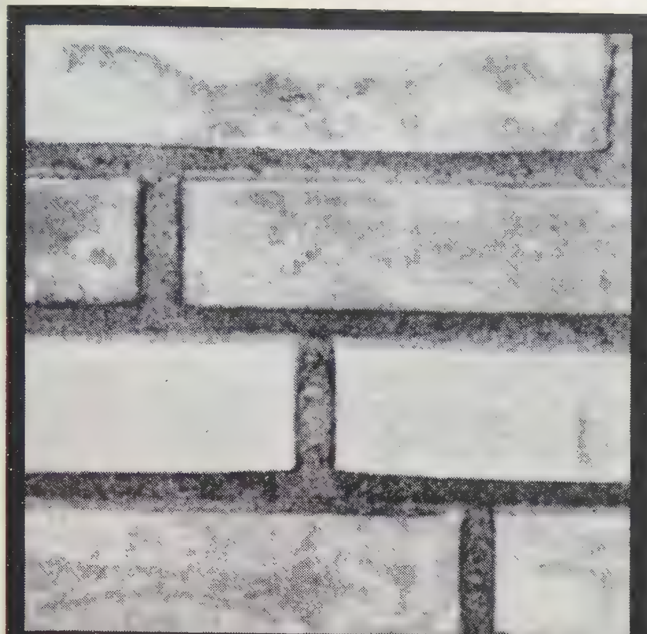
En ny og revideret udgave GB-4 er under udarbejdelse. Den kan først foreligge klar til udsendelse i juli måned.

Efter påske kan GB-3 leveres i genoptryk som rotaprint. Afsnittene med ingeniørarbejder og malerarbejdet er udeladt.

Prisen bliver den samme som for den udsolgte udgave: 12,00 kr.

ARKITEKTENS FORLAG

BIANCO LUNO A/S. KBH.

teglsten

stenuld

og gasbetonsten

3

3 materialer med samme modul

Hvor der bygges traditionelt med hule mure, kan ydermuren gøres til husets økonomiske rygstød. Med Rockwool murbatts og de specielle Gasbeton bagmursten opnås samme modul for tre stenbaserede byggematerialer, – og det er en økonomisk gevinst allerede under opførelsen. De stive Rockwool Batts kan stables på trådbinderne, og Gasbeton bagmursten passer præcis til 4 skifter sten i normalformat. Når huset står færdigt, er isoleringen samtidigt fuldendt. Bygherren får lune vægge, hvis varmetab ved hjælp af højisoleringen er nedsat til ca. en trediedel af det oprindelige – og som tillige er sømfaste.

DANSK GASBETON AKTIESELSKAB . AKTIESELSKABET ROCKWOOL . FREDERIKSBORGGADE 18 . KBH. K . C. 9575

brugt endnu mere, efter at en nykonstruktion gør det let at få et velisoleret asbest-cementtag. Et firma i England har sat et dobbelttag i produktion, hvor øverste lag er af bølgeplader, dernæst følger en ca. 1″ mineraluldsisolation og underst et asbest-cement underlag. Det giver god isolation, og er en sikkert og hurtigt anbragt tagdækning til lette bygninger, der kun skal stå i kortere tidsrum, men også i høj grad anvendelig til permanent brug.

Den underste plade asbest-cement lægges direkte på åsene, derpå anbringes glasulden og tilsidst bølgetagpladen.

Dobbelttage fremstilles af det engelske firma The Atlas Asbestos Cement Company Ltd., London SW 1.

Kilde: The Builder, 22. januar 1960. *BC-TT*

Det tekniske terminologiarbejde lægges om

For omtrent 20 år siden etablerede ATV Terminologicentralen med det formål at virke for ensartet dansk terminologi inden for teknikken og at fungere som centralorgan i samarbejde med andre organisationer, foreninger eller udvalg, der ligeledes på hver sit område arbejdede med tilsvarende sigte.

I de forløbne år er der under Terminologicentralen udført et værdifuldt arbejde, som er resulteret i eksempelvis „Engelsk-dansk-norsk-svensk elektroteknisk ordliste“ og „Radioteknisk ordliste, terminologi vedrørende radio og fjernsyn“.

Inden for ATV har man imidlertid fundet det hen sigtsmæssigt, at de omlægninger inden for organisa tionen af teknisk-videnskabelig forskning og dert knyttet service af forskellig art også kommer til a indbefatte det tekniske terminologiarbejde. Derfo har man efter forhandlinger mellem formanden fo „Centralrådet for teknisk Terminologi“ og akademi rådet vedtaget at ophæve centralrådet pr. 1. janua 1960, således at de organer, der til sin tid vil komm til at tage bestemmelse om organisationen af de fremtidige terminologiarbejde, stilles fuldstændig fri

Efter forhandling med Dansk Standardiseringsråd er det ligeledes vedtaget, at begrebet Terminologi centralen såvel som det løbende terminologiarbejd videreføres inden for Dansk Standardiseringsråd rammer og under ledelse af en „midlertidig komit for teknisk terminologi“, bestående af ordbogsredak tør Jørgen Glahder, direktør Povl Hermann, kontor chef Poul Sterm og direktør Ole Weincke. Denn komité har samtidig påtaget sig at undersøge og moti vere behovet for et effektivt organ til varetagelse a spørgsmål med teknisk terminologi og i bekræftend fald forberede udarbejdelsen af et sådant nyt termino logiorgan.

Henvendelser til Terminologicentralen bedes der for indtil videre adresseret til: Dansk Standardise ringsråd, Vesterbrogade 1, København V (tlf. M 4301).

Ny ISO-rekommendation

I ISO/R 77 er en Bibliographical Reference defineret som en samling af oplysninger, der er tilstrækkeligt klare og detaljerede til at muliggøre, at en publikation eller en del af en publikation kan identificeres.

I rekommendationen er angivet de elementer, der anses for uundværlige i enhver form for bibliografiske henvisninger.

Efter en omtale af de former, en sådan henvisning kan have, er der givet anvisning på, hvilke detaljer henvisningen bør indeholde, når det drejer sig om henvisning til et bogværk, et tidsskrift, et samleværk eller en tidsskriftartikel. Endvidere er den hensigtsmæssige angivelse af de enkelte elementer i henvisningen og deres rækkefølge omtalt. Endelig er de anførte regler belyst ved en række eksempler.

Da det er af afgørende betydning, ikke mindst i den tekniske litteratur, at litteraturhenvisninger er så fuldstændige, så éntydige og så ensartede som muligt, er udgivelsen af ISO/R 77, der er udarbejdet af ISO/TC 46 (Documentation), en stor hjælp på dette område.

Publikationen kan købes hos Dansk Standardiseringsråd, Vesterbrogade 1, Kbh. V. (MI 4301).

ISO-rekommendationer for teknisk tegning

ISO/R 128: Engineering Drawing; Principles of Presentation

ISO/R 129: Engineering Drawing; Dimensioning

I ISO/R 128 er angivet internationale regler for afbildning, streger og deres tykkelse, snit og disses placering, visse specielle tegneregler samt gevindsignaturer.

I ISO/R 129 gives der først de almindelige fundamentale principper for målsætning og dennes hensigt. Det følgende afsnit omhandler metoder til målangivelse. Det omfatter bl. a. regler for måludførende linjer og mållinjer, for pilespidser, for indskrivning af måltal, dels alene, dels i forbindelse med særlige påskrifter eller særlige symboler, samt visse særlige angivelsesregler. I bladets sidste afsnit gives derefter generelle målsætningsregler, f. eks. ved fortløbende mål (kæde-målsætning) ved mål fra fælles udgangspunkt eller f. eks. ved målangivelse ved hjælp af koordinater. Endelig omfatter sidste afsnit forskellige, særlige målsætningsregler samt regler for målsætning af sammentegnede dele.

De 2 nye rekommendationer kan købes i standardiseringsrådets ekspedition. Pris 7,50 s.fr. pr. stk.

Træpræmier til de studerende

Atter i år uddeler Træbranchens Oplysningsråd præmier til elever fra den byggetekniske undervisning.

Oplysningsrådets præmier, der tildeles elever i 4. Bygmesterklasse og i Bygningsteknikum, er i år – efter indstilling fra faglærerne i husbygningsteknikum og bygningskonstruktion – blevet tildelt følgende:

Aalborg Tekniske Skole: Poul E. Pedersen, Erik Boelmand og Egon Jensen. *Randers* Tekniske Skole: Peter Engberg. *Aarhus* Tekniske Skole: Erik Vadstrup Jensen, Poul Vald. Juhl og Verner Nielsen. *Horsens* Tekniske Skole: Erling Christian Pedersen, Peer Skjoldbjerg og John Christiansen. *Kolding* Tekniske Skole: Uddelingen finder sted i efteråret med ialt 500 kr. *Odense* Tekniske Skole: Preben Larsen, Erik Torbensen og Knud Arne Nørgaard. Håndværkerhøjskolen i *Haslev*: Svend Sjørslev Jensen og Holger Langballe. Det Tekniske Selskabs Skoler i *København*: Henning Gunnar Fällt-Hansen, Jørgen Groth og Erik Fersum.

Præmierne, der uddeles ved skolernes afslutningsfester, „tildeles eleverne som en anerkendelse af at have vist særlig gode evner med hensyn til løsning af opgaver vedrørende trækonstruktioner, samt for udvist forståelse for udnyttelse af træ's særlige karakter og egenskaber".

Praktiserende arkitekters råd

§ 1. *Opgave*

Rådet er en repræsentation for praktiserende me
lemmer i Danske Arkitekters Landsforbund. Dets o
gave er inden for forbundet at varetage de praktis
rende arkitekters særlige interesser. Ved en praktis
rende arkitekt forstås i denne vedtægt et medlem
forbundet, der som hovederhverv driver selvstænd
arkitektvirksomhed. Denne kreds kan endvidere me
rådets godkendelse i hvert enkelt tilfælde udvides
at omfatte medlemmer, som ikke er selvstændigt pra
tiserende arkitekter.

§ 2. *Sammensætning*

Rådet består af 8 medlemmer, som vælges for 2
blandt alle forbundets medlemmer, idet der hvert
vælges 1 medlem af hver af Akademisk Arkitektfo
enings 3 afdelinger og 1 af Dansk Arkitektforenin
Hver af Akademisk Arkitektforenings 3 afdelinger o
Dansk Arkitektforening vælger en suppleant for 1
ad gangen.

§ 3. *Valg*

Valg finder sted på foreningernes årlige generalforsa
linger, hvor kun de medlemmer, der på valgdagen
at betragte som praktiserende jfr. § 1, har stemmere

Kandidatopstilling kan foretages såvel på selve generalforsamlingen, som ved forud skriftlig meddelelse fra et praktiserende medlem af rådet. Meddelelsen skal, hvis den ønskes opført på generalforsamlingens dagsorden, være rådet i hænde 6 dage efter indvarslingen. Rådet har pligt til at sikre, at det nødvendige antal kandidater opstilles.

§ 4. *Rådsmøder*
Rådet vælger blandt sine medlemmer en leder og en stedfortræder for lederen. Rådet træder sammen mindst 4 gange årligt og er beslutningsdygtigt, når lederen eller dennes stedfortræder og 4 af rådets øvrige medlemmer er tilstede. I tilfælde af stemmelighed er lederens (stedfortræderens) stemme afgørende. Rådets beslutninger tilføres en protokol, som efter mødet skal underskrives af lederen (stedfortræderen) eller to af udvalgets medlemmer. En sekretær udpeges af rådet, men skal være godkendt af forbundets bestyrelse.

§ 5. *Andre møder*
Rådet kan indkalde forbundets medlemmer til møder vedrørende de praktiserende arkitekters særlige interesser. Rådet kan endvidere indkalde til møder, hvortil adgangen begrænses, således at kun de medlemmer kan deltage, som har stemmeret ifølge § 3.

§ 6. *Virksomhed*
Rådet skal have lejlighed til, enten skriftligt eller ved fremmøde i bestyrelsen, at erklære sig i alle sager, der berører de praktiserende arkitekters særlige interesser. Over for bestyrelsen kan rådet fremsætte forslag, der vedrører de praktiserende arkitekters særlige forhold.

Rådet er berettiget til at indkalde oplysninger fra forbundets medlemmer om de praktiserende arkitekters forhold til brug for udarbejdelsen af statistikker og lignende.

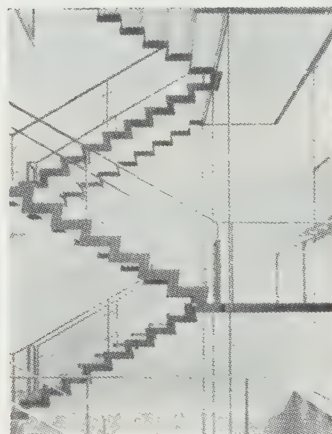
§ 7. *Økonomi*
Rådets udgifter afholdes over landsforbundets årsbudget. Rådet kan anmode landsforbundets medlemmer om økonomisk støtte til løsning af særlige opgaver. Således indkomne bidrag må kun anvendes til rådets arbejde, og regnskabet herfor forelægges repræsentantskabet i forbindelse med årsregnskabet.

Bogen om Arne Jacobsen

Indholdet i den ny udgave af bogen om Arne Jacobsen er udvidet med mange eksempler på arkitektens seneste arbejder, således at bogen giver et godt overblik over Arne Jacobsens virksomhed siden 1928.
Bogen om Arne Jacobsen er redigeret af arkitekt Johan Pedersen og udsendt af Arkitektens Forlag.
Bogen er på 119 sider og koster indbundet kr. 32,–.

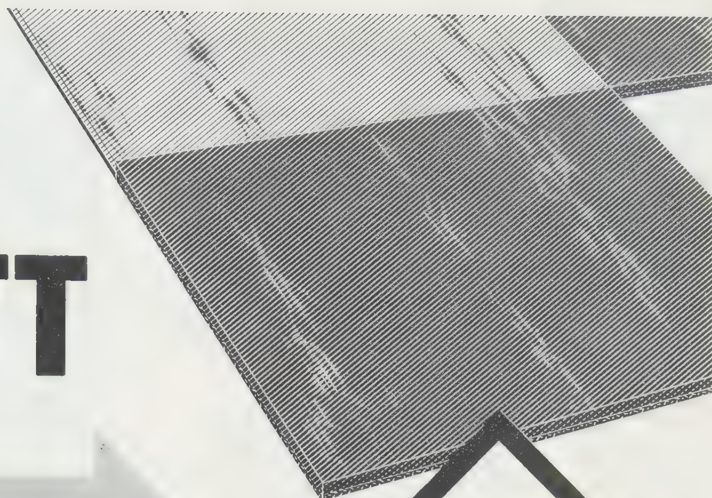
fabrik i Ålborg

trappe i Rødovre Rådhus

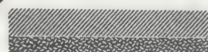
ARKITEKTENS FORLAG
Nyhavn 43 . København K . Minerva 6200

NU i Danmark!

TARKETT

det dobbelte gulv
med skjult isolering
mod trin-støj . . .!

VINYL-ASBEST
+ KORK

TARKETT vinyl-asbest med kork er lige fremragende i private ejendomme, i kontorer, forretningslokaler, skoler, restauranter etc. Ring eller skriv og forlang prøve tilsendt.

TARKETT vinyl-asbest med kork er svensk kvalitet - den eneste plastic-gulv belægning med korkunderlag og et enestående materiale, som forener vinyl-asbest'ens porefri og fantastisk slidstærke overflade med kork'ens trin-støj isolerende og elastiske egenskaber.
Samtidig sparer korkunderlaget en ekstra isolation mellem gulvflade og gulvbelægning.
TARKETT vinyl-asbest med kork honorerer derfor både bygherrens og arkitektens krav om økonomi, om mindre støj, behageligere gang, større slidstyrke og lettere vedligeholdelse. TARKETT er overlegen i kvalitet - også på undersiden.
TARKETT programmet omfatter:
Tarkett vinyl, 2,5 og 1,5 mm -
Tarkett vinyl-asbest, 2 og 1,5 mm -
Tarkett vinyl-asbest, 2 mm plus kork -
Tarkett ultra-vinyl 2,5 mm.

Styrke og skønhed i kvadrat

TARKETT

VINYL-ASBEST GULV

Forhandles af:
København - Firma Ingemann & Brink, C. 9886
A/S B. Volmer Jensen, DA 7300
Firma P. Monberg, C. 2787
Haderslev - Firma N. Jürgensen, tlf. 2 28 50
Holbæk - A/S Hotaco, tlf. 1213
Odense - Firma P. Schwartz-Sørensen & Co. tlf. 11 93 33
Randers - Firma Erik K. Eriksen, tlf. 3225

LIMHAMNS PLASTINDUSTRI AB
MALMÖ

Nyhed

ULTRA SOLIGNUM er en moderne oliebejdse med:

fremragende dekorativ virkning

sikker beskyttelse

smittefaste og afvaskelige overflader

smukke og lysægte nuancer

bleger ikke af

kan straks efter tørring overstryges med maling

økonomisk i anvendelse

lige anvendelig på almindeligt som på saltimprægneret træværk

Leveres i 5 kulører:

teak
nød
drivtømmer
cement
farveløs

Alle kulører er indbyrdes blandbare

ULTRA SOLIGNUM

TRÆKONSERVERING

SOLIGNUM

CARLSEN & PLENGE — KØBENHAVN-SØBORG

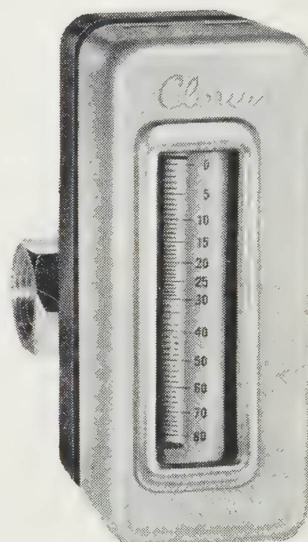
Det er Dem husværten stoler på!

De er teknisk rådgiver for ejendommen. Det er Dem der i Deres planlægning lægger grunden for ejendommens økonomi.

Et vigtigt spørgsmål i forbindelse hermed er fyringsøkonomien, en nødvendig forudsætning for ejendommens økonomi som helhed og for lejernes tilfredshed.

Den bedste fyringsøkonomi opnås ved opsætning af Clorius varmtvandsmåler. Den ekstraudgift anskaffelse og installation beløber sig til, vil være godt givet ud ... fordi:

Det normale brændselsforbrug reduceres mærkbart.
Og det store varmtvandsforbrug ophører.

Varmtvandsmålere påfører ikke ejendomskontoret nyt arbeide, da CLORIUS ordner alt det regnskabsmæssige. Eventuelle reklamationer og forespørgsler angående varmeregnskabet – som er retsgyldigt – rettes direkte til CLORIUS.

Udgifterne til pasning og administration går med ind i varmeregnskabet.

Vi er altid til Deres tjeneste med råd og oplysninger.

Clorius

VARMTVANDSMÅLER

Ingeniørfirmaet Odin Clorius A/S
Kalvebod Brygge 20 . Kbh. V . Tlf. MI *5363, lok. 7
Salgskontor i Jylland:
Stadion Allé 33, Aarhus, tlf. (061) 2 51 70

Se HFB side 598 og 599

Meddelelser fra

DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

Bredgade 66, København K
Telefon *Minerva 1290

Adresseforandringer

Bille-Hansen, Sven, *bolig* fra Admiralsgatan 87 B, 3, Malmø til Skyttebjerg 49, Nærum.

Bové, Olaf, *bolig* fra c/o Ellefsen, Lillehammer til Kreditbankens Gård, Lillehammer, Norge.

Christiansen, Mogens, *bolig og tegnestue* fra C. F. Richsvej 110, F. til Udsigtsbakken 30, Bistrup, *telf.* Bistrup 2143, øvrige tegnestueadresser uforandrede.

Dal, Jacob, *bolig* fra Furusundsgatan 18, Box 19, Stockholm til Torsbygatan 18, 6. tr., Farsta 1, Sverige.

Jepsen, E. Vestergaard, *bolig* fra Parcelvej 6, Hornbæk, Randers til Odense Amts og Bys Sygehus, Sdr. Boulevard 29, Odense, efter 15. 6. 60 Svendstrupvej 58, Sct. Clemens, *telf.* Odense 11 93 61.

Krogh, Villy Frei, *bolig* fra Bakkegårdsallé 3, V til Birketoften 9, Hareskovby, *telf.* 98 59 06.

Markmann, Anton, *bolig* fra Ellebjergvej 20, SV til Peter Bangsvej 135, 2. th. Kbhvn. F, *telf.* 71 65 50.

Pontoppidan, Svend, *bolig* fra Aalekistevej 83, Vanløse til Nørrevoldg. 25, 2. tv., Kbhvn. K, *tegnestue* fra Studiestræde 33 til Nørrevoldgade 25, 2. tv. Kbhvn. K., *telf.* Byen 6703.

Poulsen, Ejnar, *bolig* fra Kaj Munksvej 64, Århus til Pontoppidansgade 32, Århus, *telf.* Århus 31138, *kontor* uændret: Kreditforeningen, Århus.

Rasmussen, Axel Nordstrøm, *bolig* fra Østerbro 51, Ålborg til Agerkær 21, 13. Rødovre, *telf.* 75 18 99

Schmidt, Kaj, *bolig* fra Carinavej 20, Århus til Vilh. Bechsvej 75, Århus.

Schrøder, Paul, *bolig* fra Brønshøj Kirkevej 1, Brønshøj til Rødkildevej 64, Kbhvn. F., *telf.* Gothåb 3235x.

Meddelelser fra

AKADEMISK ARKITEKTFORENING

Bredgade 66, København K
Telefon *Minerva 1290

Nye medlemmer

Kragelund, Bjørn Valdemar Wessel, *bolig* Odensegade 30, 4. Kbhvn. Ø.

Lindbæk, Peter Ingvard, *bolig* Nøddevænget 7, Kgs. Lyngby *telf.* 87 00 40.

Rasmussen, Uffe Milling, *bolig* Provstejorden 8, st. tv., Ålborg.

STILLING SØGES

Finsk pige, stud. arch., søger job på tegnestue f. som.mdr. Løn underordnet. SØ 3644y – helst aften.

Architect – 32, american; Cornell, Oxford, Frank Lloyd Wright. Working in Paris. Wants employment 3-6 months. Interwiews April 26. at D.A.L. – *Scott Hamilton.*

British architectural student commencing final year of study wishes to gain experience in Danish office this summer. Has just completed one years practical work on new town housing and school development. Keen interest all aspects of architecture including interior decoration and furniture design. *Andrew C. Traub,* „The Risk Cottage", Howwood, Renfrewshire, Scotland.

Arkitekt, 41 år, med stor erfaring som byggeleder, kan påtage sig 3-4 timers dagligt tilsyns- eller konduktørarbejde ved byggeri i Storkøbenhavn. Billet mrk. 989 til *Arkitekten,* Nyhavn 43, K.

Referatkort til nr. 7 og 8

72.033.3 : 725.3

KARAVANSERAILLER

Af Kjeld de Fine Licht

Under H2-studierejsen til Istanbul i 1959 udførte et af holdene en opmåling af Zincirli Han, et af byens yngste og mindste karavanserailler. I forlængelse af dette studie undersøgte en mindre gruppe (Lisbet Kjær, Henning Nielsen, Jon Skakke og Kjeld de Fine Licht med docent Mogens Krustrup som leder) støttet af Ny Carlsbergfondets jubilæumslegat, selçukiske bygninger i midtanatolien og udførte opmålinger på tre anlæg. Tegninger fra disse studier gengives foreløbig her, indledt af en skitsemæssig oversigt over det islamiske karavanserails bygningstype, det oprindelsesforho d og en opstilling af udvalgte, væsentlige grupper i Den nære Orient udenfor Lilleasien.

Arkitekten, nr. 7/1960, side 117

323.329 : 72

BYGGERESTRIKTIONER ELLER ØGET BYGGEKAPACITET

Af Flemming Grut

På Danske Arkitekters Landsforbunds årsmøde i Århus den 12. marts holdt forbundets daværende formand en tale, hvis væsentligste afsnit gengives her.

Arkitekten, nr. 8/1960, side 137

72.036 (45)

STRØMNINGER I ITALIENSK ARKITEKTUR

Af Tobias Faber

I en anmeldelse af en bog af Giulio Carlo Argan om den italienske arkitekt Ignazio Gardella, kommer forfatteren ind på betragtninger over udviklingen i italiensk arkitektur i de sidste 30 år.

Arkitekten, nr. 8/1960, side 144

Malerfirmaet
PETERSEN & ANDERSEN
GRUNDLAGT 1896 INDEHAVER SVEN-ERIK RUFF
H. C. ØRSTEDSVEJ 22 B · CENTRAL 2365
KØBENHAVN V

K·T·DAMGAARD·JENSEN
TELEFON *315 55 · AARHUS · ROSENKRANTZG. 12
LYSKOPI · ZINKTRYK · TEKNISK FOTO · MASKINSKRIVNING

Firma
H. Schübelers Sønner
Malermestre
Kontor og værksted
Slagelsegade 5 . C. 4206

S-T

STENSLER THOMSEN's Efff.
J. VENDELBO JENSEN

H. H. BLÜCHER & SØN
SMEDEMESTRE
RENTEMESTERVEJ 25
Telefon C. 3143

CHR. E. CHRISTENSEN
Tømrermester og Entreprenør . Autoriseret Kloakmester
Alt Bygnings-, Entreprenør- og Jernbetonarbejde
Maltevangen 12 . Gentofte . Telf. Ordrup 4473

Jernbeton
RASMUS SØRENSEN
Murermester og Entreprenør
ROSKILDE TELF. 550

Firmaet
P. J. STORM
TØMRERMESTRE
Tesdorpfsvej 44
Central 5172
Se HFB side 52

Nybygninger
Akustisk regulering
Inventar til fabriker
og en gros virksomheder
Radiomaster
Opstilling til jernbeton

Malerfirmaet
JOHAN N. SCHRØDER
Griffenfeldsgade 13 — Telefon Central 974

Frederik Mylting
Tranegårdsvej 72 - Helrup 2799
MURERARBEJDE - JERNBETON

TØMRERMESTER
EMIL RASMUSSEN
Plantagevej 68 . Gentofte 1722

Tømrerfirmaet
Th. P. Stillinge & Co. A/S
Sejrøgade 11 . Ryvang 1225
Anbefaler sig med udførelsen af tømmerarbejde
Alt bygningsarbejde overtages i entreprise

ANDREASEN & HENNINGSEN
CENTRALVARME • SANITÆRE ANLÆG
Se HFB side 450

I/S KLEINSMEDEN
v/ Holger Petersen
Marienborgallé 69-71 . Telefon Søborg 2383

LØGSTRUP & HØYER
ÆGIR *8700 FREDERIKSBORGVEJ 1 . NV
INGENIØRFIRMA
VARME

E. PIHL MORTENSEN
TØMRERMESTER
MARSALAVEJ 15, KØBENHAVN S
TELEFON: AMAGER 6811

Sådan siger de andre

Professor Niels Leergaard har i Information angrebet udstillingen „Vitalitet i kunsten" og bl. a. karakteriseret den som en udstilling af talentløs hæslighed. Professoren er tydeligt nok kommet i affekt på grund af den kritik, der har været rettet mod akademiundervisningen, en kritik han søger at afværge ved at gå til modangreb bl. a. på arkitekterne:

Selvfølgelig tror jeg ikke, meningen har været at skade ungdommen, men man bør dog betænke, hvad tankeløshed kan forårsage. – Hvis meningen med disse angreb er, at man ønsker akademiundervisningen lagt i fast moderetning, så kan jeg forsikre, at ingen af akademiets lærere ville være så ansvarsløse at sende en generation af ungdom ud i livet som modeformalister. Selvom samtlige kritikere i samtlige aviser kunne henvise til samtlige arkitekters specielle interesse for dekorativ smartness, vil vort ansvar være at undervise i kunsten som det humane fag, det er – at give ungdommen den trang til objektiv såvel som subjektiv erkendelse, der er betingelsen for al kulturvækst. – Enhver god kunstner er spontan eksperimental. Dette er kunstens væsen, og har været det lige så længe mennesket har beskæftiget sig med kunst. – Men eksperiment eller spontanitet gjort til system er selvsagt noget vrøvl. Kun et indtrængende studium af og inspiration fra naturen kan give kunsten det, der gør den til en livsnødvendighed for mennesket. – Det ville være en ulykke, om kunsten lod sig rive med af troen på myten om teknikkens tilstrækkelighed. Teknikkens udvikling har taget vejret fra mange. Men en dag er alt dette en selvfølgelighed, og man ser det ikke længere. Man vil spejde efter livet. – Blot en lille sprække i cementen med et par erantis vil få mennesket til at juble, når det i en arkitektisme har været kvalt i glas, beton og business. Kunsten er ikke et supplement til teknikken. Den er et supplement til livet. – Dens væsen er livsbekræftende, medens teknikken er den formidlende.

Usaglig kritik er ved at blive hverdagskost og besvares derfor næsten aldrig af arkitekterne selv. Så meget glædeligere er det at se én af billedkunstens egne, Søren Georg Jensen, tage ordet imod Niels Lergaard med et både varmt og sagligt forsvar for den moderne arkitektur. Herom skriver han i Information:

Man bliver skuffet over at professoren går til angreb, ganske usagligt, på kunstnere der arbejder anderledes end han selv, og at han angriber landets samlede arkitektstand. Lergaard taler om menneskets hverdag, der bliver knust i teknik, stål, glas og beton, og hvor lykkelige vi bliver over den lille blomst, der trods alt skyder frem og vidner om naturen. Det er et smukt billede. Men sandheden er, at arkitekternes bestræbelser går ud på at skabe et så frit og åbent byggeri som muligt, og netop benytte teknikken som middel til at danne et miljø, hvor arkitekturen er rammen for ideel menneskelig udfoldelse. Hvad vi så i de enkelte tilfælde kan mene om resultatet som arkitektur, så er kravet om luft og lys og forbindelse med haver eller grønne områder opfyldt, hvor der har været mulighed for det. Det gælder alle former for byggeri. Tænk på skolerne, som ikke længere er knugende kaserner, men lave fritliggende længer, med adskilte legepladser for store og små, ideelle for menneskebørn. Industrien følger det op i fabrikker etc. Det er værd at støtte, således at man fra kompetent side kan få større indflydelse på, hvor og hvordan de nye byggeområder skal ligge og se ud. Det er af denne grund og ikke af ond vilje, at man interesserer sig for undervisningen på akademiet. Er undervisningen af en sådan art, at eleverne på arkitekt-, maler- og billedhuggerskolerne vil være i stand til at honorere de kunstneriske krav, der vil blive stillet til dem i fremtiden? For at beherske teknikken, og som Lergaard nævner ikke at blive knust af glas og beton, kræves en medfødt og ikke mindst en fint skolet kunstnerisk evne.

SPECIALPRODUKTER FOR BYGGEINDUSTRIEN

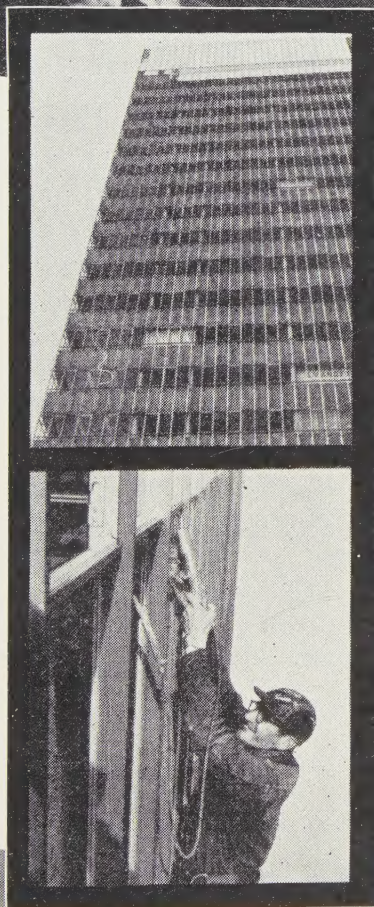
Nye byggemetoder stiller krav om nye klæbestoffer og sealers. Sadolins klæbestof-afdeling, Industri-salg, introducerer derfor Weatherban Sealer, en permanent vejrbestandig forsegling med en udvidelsesprocent på op til 600. Den klæber lige effektivt til glas, aluminium, rustfrit stål, primet træ, tegl og beton.

Weatherban Sealer er løsningen på vandafvisende facadebeklædningers vanskeligste problem. Det er en flydende syntetisk gummi, der tilsættes en accelerator. Dette bevirker en hærdning til fast gummi og der etableres herved en tætning, som holder i mange ti-år. Weatherban Sealer fremstilles af det store amerikanske firma Minnesota Mining and Manufacturing Company - kendt som 3M, der i Danmark repræsenteres af Sadolins Industri-salg.

I Curtain-Wall-konstruktioner er samlingerne ofte bygningens akilleshæl. Da bygningsmaterialerne er 100 pct. vandafvisende, vil enorme mængder regnvand løbe ned over facaden i regnvejr og finde ethvert lille hul. Med Weatherban Sealer bliver alle samlinger mellem facadeelementer, skeletkonstruktioner samt vinduer og karm støbt sammen med gummi.

Med specielle klæbestoffer kan isolationsmaterialer, fliser, glas, paneler og plasticplader opsættes bedre, hurtigere og billigere.

Lad Sadolins klæbestof-afdeling sende Dem en udførlig beskrivelse om disse nye materialer, - fremstillet af 3 M, - og fortælle Dem, hvordan man løser en lang række vedligeholdelses- og tætningsproblemer.

Weatherban Sealer
er ideelt til indsætning af glas, hvor elasticitet, styrke og tæthed er af betydning.

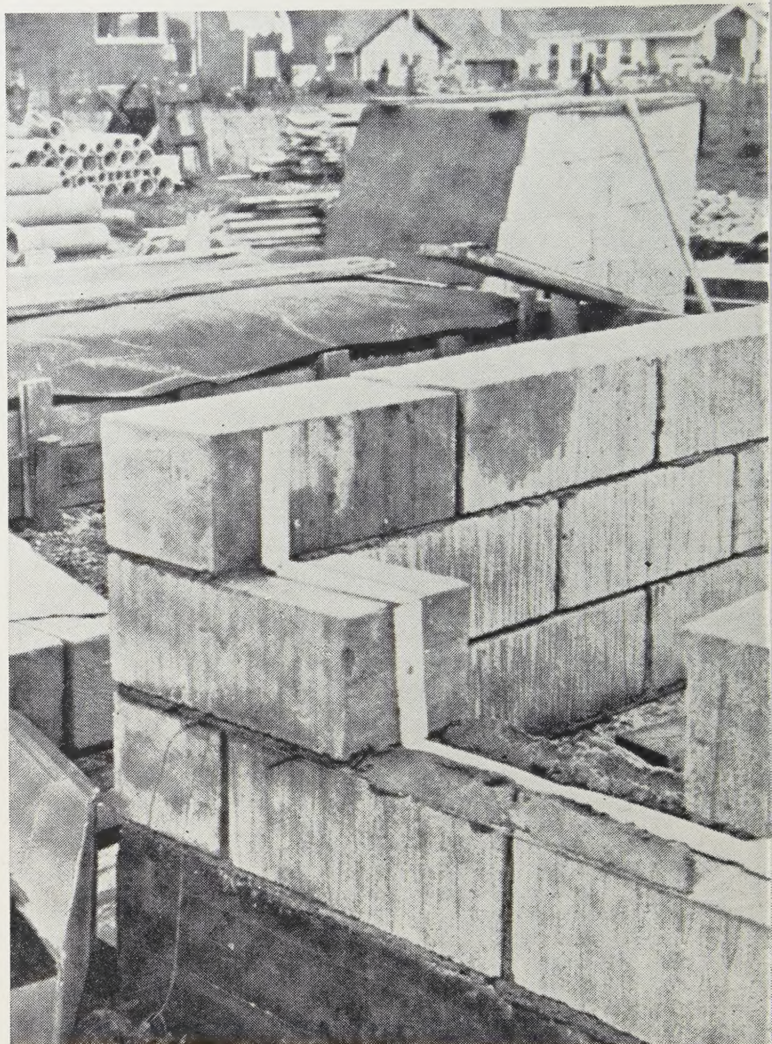
Weatherban Sealer
er også uovertruffent som fugemateriale og leveres i farverne sort, aluminium, brun og hvidlig.

adolins industrisalg

SADOLIN & HOLMBLAD - HOLMBLADSGADE 70 KØBENHAVN S - LEVERANDØR TIL DET KGL. DANSKE HOF

HVORFOR ISOLERER MAN BYGGEBLOKSFUGER MED FLAMINGO....

Fordi man i Flamingo strimlerne har fundet et materiale, der ikke blot er højisolerende (λ v. 0° C: 0,026), men også beskytter imod slagregn, og som er let at arbejde med. Det har ofte været påpeget, at de uisolerede, vandsugende fuger imellem byggeblokke nedsætter murens k-værdi betydeligt, og ligeledes gør det uhensigtsmæssigt at opvarme med varm luft. Problemet klares imidlertid nemt og billigt ved at indmure en 8-10 mm tyk Flamingo strimmel i den bredde, der svarer til byggeblokkens (eller teglblokkens) isoleringsevne – i reglen en 4 cm bred strimmel. Murens isoleringsevne forhøjes med 10 %. Pris 19 øre pr. m.

Ring eller skriv efter yderligere oplysninger — hør også om, hvorledes man nu i mange tilfælde forbedrer byggeblokkens isoleringsevne ved at opsætte 1,5–2,5 cm tykke Flamingo vandskyende *isoleringsplader i bastardmørtel på muren, inden den pudses!*

FLAMINGO FOAM AKTS.
Gustav Adolfs Gade 3 København Ø Tria *940, Øbro 7646

JYDSK FLAMINGO
Borgergade 2 Randers Telefon Randers 4719
Fyn: Aarslev, telefon Aarslev 209

Bianco Lunos Bogtrykkeri A-S, Kbhvn